

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

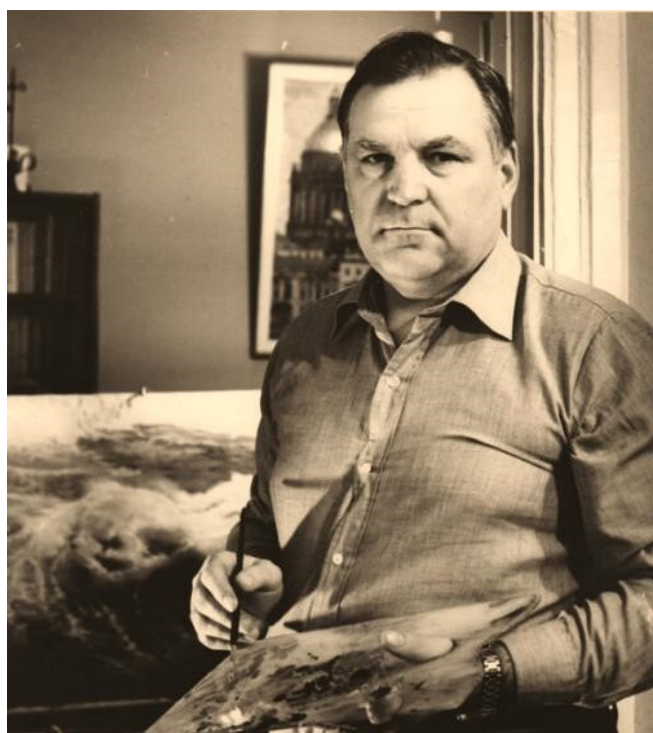
Національний університет кораблебудування

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ
ПРИЧОРНОМОР'Я:
ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ».
До 85-ої річниці від дня
народження професора
М. Александрова**

29 - 30 вересня 2017 р.

Миколаїв ■ 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОДА
ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ НАУК СУДНОБУДУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ НУК
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я:
ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ
ДО 85-ОЇ РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА М. АЛЕКСАНДРОВА**

Всеукраїнська науково-методична конференція

29–30 вересня 2017 р.

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін,
пр-т Героїв України, 9*

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Миколаїв – НУК – 2017

ОРГАНІЗАТОРИ

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Департамент освіти і науки Миколаївської ОДА
Південний науковий центр НАН України
Академія наук суднобудування
Навчально-науковий гуманітарний інститут НУК
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Матеріали публікуються за оригіналами, які представлені авторами

Редколегія не завжди поділяє погляд авторів статей

За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор

Відповідальний за випуск:

О. В. Бобіна

Миколаївщина і Північне Причорномор'я: історія і сучасність. До 85-ої річниці від дня народження професора М. Александрова : Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. 29–30 вересня 2017 року. – Миколаїв : НУК, 2017. – 39 с.

В матеріалах Всеукраїнської науково-методичної конференції розглядають питання формування почуття регіонального патріотизму, гордості за свою «малу» Батьківщину та формування активної громадянської позиції серед молоді і студентства. Конференція присвячена відомому науковцю, педагогу і громадському діячу, ректору НУК (1937–1993) Михайлу Миколайовичу Александрову (1937–1993)

УДК 94(477.7)

УДК 908:061.23(477.73)''192''

Біліченко Л. С.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв,
Україна)
bilichenko95@ukr.net.net

ДІЯЛЬНІСТЬ «МІСІЇ НАНСЕНА» НА МИКОЛАЇВЩИНІ У 1920-Х РР.

Однією з найбільш жахливих сторінок української історії є голод 1921–1923 рр., який, охопивши значну частину радянської України, забрав із собою, за приблизними підрахунками, від 235 до 350 тис. осіб [4, с. 157]. Трагедія була наслідком післявоєнної господарської розрухи, радянської продрозкладкової політики хлібозаготівель та страшного неврожаю.

На відміну від голоду 1932–1933 рр., значну роль у подоланні цього лиха відіграла іноземна допомога. Упродовж 1920-х рр. УСРР досить ефективно співробітничала з низкою міжнародних організацій, серед яких найбільшими були «Американська адміністрація допомоги» (АРА), «Місія Фрітгофа Нансена» й «Американський розподільчий єврейський комітет» («Джойнт»). Особливу увагу слід звернути на «Місію Нансена», яка представляла різні політичні й гуманітарні товариства, включаючи національні товариства Червоного Хреста (загалом до «Місії Нансена» входило понад 15 міжнародних організацій) [2, с. 33]. Тож, виходячи з цього, метою статті є висвітлення участі міжнародної благодійної організації «Місія Нансена» у кампаніях допомоги голодуючому населенню Миколаївщини під час голоду 1921–1923 рр.

Серед дослідників, які займалися зазначеним питанням, можна виділити праці Є. Горбурова [1], І. Міронової, Ю. Котляра [2], В. Кириленка [3], А. Ліньова [4], О. Мовчана [5], Т. Михайловського [6] та ін. На основі праць цих науковців автор висвітлює поставлену проблему.

Посуха 1921 р. підштовхнула трагічне розширення голоду в південних областях України. Але не тільки посуха спонукала до голоду 1921–1923 рр. Велике значення мала також соціально-економічна політика тодішньої влади. Продовольча політика більшовиків з постійними реквізіціями, відсталість сільського господарства, наслідки попередньої війни, призвели до жахливого голоду. За період громадянської війни (1917–1920 рр.) в українських селян зникли всі запаси, які традиційно робилися на період стихійних лих. Продуктивні сили сільського господарства за 1921–1922 рр. зазнали величезних збитків: скоротилися посівні

площі, поголів'я худоби, зникли тисячі селянських господарств. Село страшно зубожіло.

Селяни не були зацікавлені в розвитку виробництва, зменшувалися посіви, чинився сильний опір конфіскації хліба та іншої сільськогосподарської продукції. Нерідко під час заготівель влада застосовувала військову силу [3, с. 126]. Москва вимагала збільшити вивіз хліба, не враховуючи реального становища, що склалося в губернії [1, с. 45]. Восени 1921 р. еміграційний уряд УНР заявив на увесь світ, що в Україні голодують. І вже у вересні 1921 р. повноважний представник УНР Олександр Шульгін звернувся з проханням про допомогу голодуючому українському населенню до Ф. Нансена [3, с. 127].

Після того, як АРА 20 серпня 1921 р. підписала договір з радянським урядом у Ризі, Ф. Нансену через тиждень вдалося підписати свій варіант договору в Москві [6, с. 157]. Згідно з текстом угоди, в Москві створювався Виконавчий Комітет Міжнародної Допомоги Росії, якому надавалося виключне право розподілу продовольства, що надходило від міжнародних організацій. За вимогою Ф. Нансена радянський уряд надав право безперешкодного в'їзду та пересування на своїй території всього персоналу «місії Нансена», а також безкоштовно надавав транспортні засоби та склади для перевезення та зберігання продовольства. У свою чергу, Ф. Нансен зобов'язався займатися виключно гуманітарною місією, без політичної чи комерційної діяльності [3, с. 128].

«Місія Нансена», як умовно почали називати новостворену організацію, представляла різні політичні й гуманітарні товариства, включаючи національні товариства Червоного Хреста. Загалом до «Місії Нансена» приєдналося 15 організацій: Комітет Нансена в Амстердамі, Швейцарський, Шведський, Голландський, Датський, Норвезький і Німецький Червоні Хрести, Швейцарський та Італійський комітети допомоги дітям, Універсальна єврейська конференція допомоги, Європейська допомога студентам, Товариство адвентистів Сьомого дня, Сербсько-хорватсько-словенський комітет, Чехословацька місія допомоги, Товариство допомоги дітям Голландського Червоного Хреста [6, с. 157].

У грудні 1921 – січні 1922 рр. Х. Раковський підписав угоду з Ф. Нансеном про допомогу в Україні. А вже у червні 1922 р. на території Миколаївської губернії почали активну діяльність організації, що входили до «місії Нансена» під егідою Українського Червоного Хреста. Головним представником «місії Нансена» в Україні було призначено капітана Відкуна Квіслінга. У свою чергу, повноважним представником «місії Нансена» по Миколаївській губернії було призначено доктора Плотичина [5, с. 79]. Був сформований штатний список «місії» в Миколаєві, що нараховував 12 осіб, які отримували посадові оклади на загальну суму 50.460 крб на місяць. Склад технічних працівників їдалень, що відкривалися (кухарки, помічники кухарок та інші) формувався згідно з запитами «місії» до Біржі Праці. Завдяки постійному поширенню діяльності збільшувався й штат. Так, у серпні 1922 р. кількість працівників, які отримували оклади, складав 23 особи на суму 83 328 крб на місяць [3, с. 128].

У першу чергу своє завдання В. Квіслінг вбачав в організації їдалень та пунктів харчування. При чому перші кроки були ним зроблені ще до офіційного підписання угоди між Радянською Росією та Ф. Нансеном. Так, 14 липня 1921 р. на адресу Уповноваженого представника УСРР по Миколаївській губернії було відправлено розпорядження В. Квіслінга, згідно з яким в їдальнях «місії» мали харчуватися 60% дітей та 40% дорослих [5, с. 80]. У телеграмі від 29 липня 1921 р. йшлося про необхідність, у зв'язку з епідемією холери, в терміновому порядку забезпечити дезінфікуючими засобами харчовий пункт Ф. Нансена в місті Миколаєві, що був розташований в Трудовій школі № 4 [2, с. 34].

Продовольча допомога безпосередньо населенню надавалася у вигляді сухого пайка. Так, дітям призначалося борошна 11,25 ф., крупи 6 ф., а дорослим: борошна 5,625 ф., крупи 2 ф. «Місія Нансена» не тільки постачала продукти, а також ліки, відкривала пересувні їдальні, встановлювала опалювальні котли [4, с. 164].

Більше всього уваги отримували голодуючі діти. Зокрема, за даними Допголу на Миколаївщині нараховувалось 490.332 дитини, з яких 264.943 голодувало. Для них «місія Нансена» відкривала харчові пункти в першу чергу [1, с. 46]. У серпні 1922 р. органи радянської влади Миколаївщини були повідомлені про те, що: «Найближчим часом в місті Миколаєві планується відкриття дитячої їдальні на 500 осіб «Міжнародною Лігою допомоги дітям», на кошти «Всесвітньої Єврейської Конференції Допомоги», що входять до Міжнародної Місії професора Нансена. Доктор Адлер – директор їдалень «Міжнародною Лігою допомоги дітям» в Україні клопоче про відведення для їдальні відповідного та облаштованого приміщення». Для обігріву пункту в осінньо-зимовий період органами місцевої влади було

виділено 200 пудів дров. 17 вересня 1922 р. дитяча їдальня № 5 на 500 осіб була відкрита на розі вулиць Радянської та Спаської міста Миколаєва, про що було повідомлено представнику «місії Нансена» по Миколаївській губернії [3, с. 129].

Загалом, допомога «Місії Нансена» Миколаївщині була вагомим, хоча й значно поступалася підтримці АРА. «Місія Нансена» надала українському народові відчутну допомогу в подоланні наслідків голоду. У січні 1923 р. Ф. Нансен прибув до Харкова для переговорів з урядом України у зв'язку зі змінами роду діяльності місії. «Нансен приїхав до нас у той момент, коли боротьба з голодом перейшла на новий, складний шлях не лише врятування життя голодуючого, а й відбудови його господарства. Він і тут виявив вищу чуйність, прибувши до нас зі своїми планами відбудовної діяльності та пропозиціями участі в організації заходів боротьби з наслідками голоду», – заявив тоді голова ВУЦВК Г. Петровський. Для Миколаївщини характер діяльності «Місії Нансена» практично не змінився до середини 1923 р., коли було згорнуто роботу цієї організації в регіоні [6, с. 159].

Таким чином, за допомогою міжнародних благодійних організацій, серед яких і «Місія Фритьофа Нансена», голодуючі, які проживали на території України в період 1921–1923 рр. змогли подолати голод і були врятовані від жахливої болісної смерті. «Місія Нансена» намагалася допомогти у першу чергу продовольством, одягом, харчуванням тощо. Усе це надходило та поширювалося серед українського населення, зокрема і мешканців Миколаївської губернії. «Місія Фритьофа Нансена» внесла свою краплю допомоги, аби врятувати голодуючу Україну.

Джерела та література

1. **Горбуров, Є. Г.** Голоди 1921–1923, 1932–1933 рр. на території Миколаївщини: погляди істориків, очевидців, архівні матеріали (до 70-річчя трагедії) [Текст] / Є. Г. Горбуров. – Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2003. – 200 с.
2. **Котляр, Ю. В.** Голодомори 1921–1923 рр. та 1932–1933 рр. на Півдні України: етнічний та міжнародний аспекти [Текст] / Ю. В. Котляр, І. С. Міронова. – Київ-Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 204 с.
3. **Кириленко, В. П.** Допомога голодуючим у 1921–1923 рр. на Півдні України [Текст] / В. П. Кириленко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Історичні науки. – 2012. – Вип. 3.33. – С. 126–131.
4. **Ліньов, А. А.** Міжнародна допомога голодуючим на Миколаївщині в 1921–1923 рр. [Текст] / А. А. Ліньов // Наукові дослідження в контексті історичних проблем : Зб. наук. праць. – Миколаїв-Одеса, 2003. – Т. 1: Історія та українознавство. – С. 157–168.

5. Мовчан, О. М. Іноземна допомога голодуючим України в 1921–1923 рр. [Текст] / О. М. Мовчан // Український історичний журнал. – 1989. – № 10. – С. 77–84.

6. Михайловський, Т. О. Діяльність міжнародних організацій на Миколаївщині у 20-х рр. XX ст. [Текст] / Т. О. Михайловський // Краєзнавство. – 2010. – № 4. – С. 150–160.

УДК 72.03:908(477.73)

Бобіна О. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв, Україна)
oleg.bobina@nuos.edu.ua

ПРОМИСЛОВА АРХІТЕКТУРА МИКОЛАЄВА І МИКОЛАЇВЩИНИ: ЗАГАЛЬНОІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД

Промислова архітектура цікава тим, що, відображає публічні смаки і естетику інженерів, технарів – архітекторів, які роблять вибір між чистою функціональністю і можливістю краси і привабливості. По-друге, промислова архітектура відображає пануючі смаки і естетику конкретного місця, а по-третє, відображає історію соціуму. Саме тому історик, складаючи пазли минулого має враховувати і феномен промислової архітектури, промислового дизайну. На нашу думку архітектурне середовище Миколаєва не надто яскраве, але і йому притаманні свої особливості які можна полюбити. Це стосується як міської, так і промислової архітектури. На жаль миколаївські історики приділяються недостатньо уваги останньому феномену. Окремі відомості про зразки промислової архітектури можна знайти на е-ресурсі «Архітектура Миколаєва» (archmykolaiv.com), який підтримують Е. Васюків і Я. Ружинська. Цей ресурс, створений за зразком одеського, являє собою фото-каталог пам'яток, що збереглися і які вдалось зафіксувати. В каталозі 120 об'єктів. Серед них ми нарахували лише три світлини об'єктів що можна віднести до зразків промислової архітектури. Це будівля «Пекарні Бурхачова з готелем і трактиром», будівля «Товариства парової пекарні», і «Станція телеграфної лінії Лондон – Делі». Окремі відомості можна знайти в статті старшого наукового співробітника Музею суднобудування і флоту Васель О. Н. «Архітектурні стилі містобудівництва Миколаєва».

Разом з тим можна говорити про цілий ряд пам'яток які зберігаються і частково виконуються свої функції, частково занедбані і руйнуються. Є пам'ятки які вже зруйновані. Є зразки сучасної промислової архітектурної творчості, що стали візитівкою Миколаєва і Миколаївщини. Ми поставили собі за мету систематизувати, подати список об'єктів промислової архітектури які заслуговують на статус пам'ятки, і які необхідно зберегти, або принаймні зафіксувати пам'ять про

них. Найвідомішою пам'яткою промислової архітектури міста є водогінна башта збудована за проектом інженера В. Шухова. Башта стала до дії в січні 1907 р. Висота башти – 26 метрів (84 фути). Ємність бака – 50 тис. відер. Башта гіперболоїдної конструкції. Всередині башти – гвинтові сходи, навколо бака – металевий балкон. Башта «пережила» революцію і громадянську війну 1917–1921 рр. В 1944 р. підірвана германськими військовими. Відновлена і функціонувала до початку 50-х рр., до введення в дію водогону р. Інгулець – Миколаїв. З того часу не експлуатується, не реставрується, і руйнується. В 2000-х рр. була спроба за допомогою міжнародних товариств її реставрувати, але справа не зрушила з місця. Дореволюційні (1917–1921) пам'ятки промислової архітектури можуть бути представлені таким об'єктами як: 1) трамвайна підстанція – використовується як приміщення банку; 2) морська астрономічна обсерваторія – використовується за призначенням; 3) депо карт – музична школа; 4) головна поштово-телеграфна контора – офісне приміщення; 5) будівля станції телеграфної лінії Лондон – Делі – офісне приміщення; 6) пекарня Бурхачова з готелем і трактиром – працює досьогодні; 7) будівля товариства парової пекарні – використовується за призначенням; 8) стіна і головні ворота адміралтейства (завод імені 61 комунара); 9) силові електричні підстанції на перехрестях центральних вулиць – використовуються за призначенням. Але «родзинкою», на нашу думку, є комплекс будівель – цехів колишнього заводу товариства корабельних верфей, майстерень і ливарень. Завод будувався за зразками європейської промислової архітектури (Бельгія, Франція) в 1895–1897 рр. З 1897 р. працює під назвами «Наваль», «Марті», «Носенка», «ЧЗС». На території досьогодні збереглися старі цехи, ідальня для робітників та інші приміщення. Нажаль ми не можемо надати докладнішої інформації про стан цієї пам'ятки. Але

самі давні пам'ятки промислової архітектури розташовані в м. Первомайськ. Там зберігаються залишки цехів пивного заводу збудованого в 1870 р. на березі річки Південний Буг. Завод працював до середини 90-х рр. XX ст. Там же, частково збереглась будівля контори (фасадні стіни) заводу Гейне (нині завод «Дизельмаш») збудованого в 1875 р. На території міста і поблизу нього збереглися залишки водяних млинів збудованих в кінці XIX ст. на рр. Південний Буг і Сінюха. На р. Синюха водяний млин працював до 50-х рр. XX ст. За переказами місцевих мешканців, він був спалений напередодні ревізії. З того часу і до 2012 р. стояв занедбаний і руйнувався. На сьогодні викуплений в приватну власність, і на його території будується розважальний комплекс. Власник частково зберіг залишки будівлі і відновив греблю. В селищі Концеполь, млин працює до сьогодні, але використовує електричну енергію. В с. Мигія частково збережена гребля і водяний млин збудований поміщиками Скаржинськими на початку XX ст. З довоєнних (1939–1945) пам'яток промислової архітектури збереглися корпуси

елеватора на території морпорту. Елеватор збудований в 1926–1930 рр. інженерами Д. Шумським, С. Кузнецовим, І. Мазиним. В м. Первомайську, в 1928 р. стала до ладу гідроелектростанція на три турбіни. На сьогодні вона є приватною власністю, але продовжує подавати струм в мережу міста. Без сумніву пам'яткою архітектури радянського періоду є комплекс будівель Миколаївської ТЕЦ збудованої в 30-ті рр. Ряд споруд що з'явилися після війни теж можна віднести до пам'яток промислової архітектури. Серед них РЛС «Дуга» поблизу Миколаєва, комплекс споруд т. зв. острова «Майський», комплекс споруд Інгулецької гідротехнічної зрошувальної системи та ряд інших споруд.

Таким чином справа збереження інженерно-архітектурної спадщини є надзвичайно актуальною. Але до цього часу, в Україні, ця справа не знайшла своїх представників, захисників і виконавців. Саме тому будь-який крок в цій справі є важливим і вагомим.

УДК 791.6

Божкова Г. Л.

Миколаївський обласний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи (Миколаїв, Україна)
annabojkova@rambler.ru

ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛАЇВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

Одним із провідних закладів області в галузі реалізації культурної політики держави виступає Миколаївський обласний Центр народної творчості та культурно-освітньої роботи (ОЦНТ та КОР) під керівництвом засл. арт. України Н. А. Баштової. Майже століття установа займається збереженням, розвитком та популяризацією духовної спадщини народу, здійснює організаційну, освітню, науково-методичну, координаційну роботу в сфері культурного розвитку регіону. За весь час існування ОЦНТ (з 1918 р. організація відома під назвою Обласного осередку самодіяльного мистецтва, в 1938 році вона була реорганізована у Миколаївський обласний будинок народної творчості, в 1979 р. одержала назву Обласного науково-методичного центру народної творчості та культурно-освітньої роботи, а в 2004 р. отримала сучасний статус), його робота припинялась тільки один раз – в період окупації 1941–1944 рр. Вже у

жовтні 1944 року робота установи була поновлена [3].

Серед задач, які поставлені перед Центром державою та її уповноваженим органом – Управлінням культури, національностей та релігій Миколаївської облдержадміністрації – такі як «сприяння відродженню та розвитку традицій і культури української нації, етнічної, культурної і мовної самобутності національних меншин; сприяння збереженню культурної спадщини і проведення роботи з фіксації зразків національної нематеріальної культурної спадщини; сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, народних художніх промислів і ремесел; забезпечення вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, доступність всіх видів культурних послуг і культурної діяльності для кожного громадянина України» тощо [1].

На сьогоднішній момент ОЦНТ є однією із найбільш потужних та кваліфікованих фахових

установ регіону, яка координує роботу та надає методичну і практичну допомогу більш ніж півтисячі клубних установ, зокрема – будинків культури, центрів культури та дозвілля, районних методичних та організаційно-методичних центрів Миколаївщини [2]. Під егідою Центру регулярно проводиться близько сотні найрізноманітніших культурно-мистецьких заходів – фестивалів, конкурсів, виставок тощо. Серед них – чотири Всеукраїнські фестивалі, на які з'їжджаються найкращі митці з усіх куточків України:

– Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена», який проводиться вже понад два десятиліття, з 1996 року у м. Очаків. В 2017 р. заявки на участь у фестивалі надійшли від 31 колективу з 14 областей України. Миколаївську область представляли 10 колективів, які є лауреатами обласного конкурсу аматорських театрів «Миколаївська Мельпомена» [5].

– Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців гумору та сатири «Усмішки Глазового», який носить ім'я нашого видатного земляка, поета-гумориста, уродженця Казанківщини, Павла Прокоповича Глазового. В 2017 році, з-поміж 60-ти учасників із 13-ти областей України, 28 митців – лауреатів обласного конкурсу розмовного жанру «Барви надії» та обласного фестивалю дитячої та юнацької творчості «Art-mix» – представляли Миколаївщину [5].

– Всеукраїнський фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Миколаївські зорі», участь у якому прийняли понад 100 колективів-учасників з 6 областей України [6].

– Всеукраїнський фестиваль-конкурс пісенної творчості «Пісенний драйв», який у цьому році зібрав майже 100 конкурсанти із 15 областей України [4].

Крім загальнонаціональних культурно-мистецьких форумів, Центр народної творчості опікується проведенням декількох десятків різноманітних регіональних, обласних, місцевих заходів, серед яких обласні конкурси: хорових колективів імені Миколи Аркаса «Співоче поле Прибужжя», козацької пісні «Співочий герць», огляд вокальних, фольклорних колективів та хорових груп «Материнська пісня»; фестиваль творчості осіб з обмеженими фізичними можливостями, огляд фольклорних колективів та ансамблів «Фольк-голока», свято обрядів «Місяцелік», свято козацької творчості «Ліне пісня понад Бугом», конкурс розмовного жанру «Барви надії»; конкурс духових оркестрів Миколаївської області «Оркестрів звуки чарівні» та свято народно-інструментальної музики «Грайте, струни душі»; дитячі конкурси: «Квітка Прибужжя», «Барвінковий спів», «Art-mix» та десятки інших заходів [6].

На базі Центру народної творчості, з 1976 року і донині активно діє Обласне творче об'єднання художників-аматорів та майстрів декоративно-

прикладного мистецтва «Прибужжя» (керівник – В. Кривцова), до складу якого входять близько 400 учасників – майже кожний десятий із п'яти тисяч митців цього напрямку, які творять на Миколаївщині. З метою дослідження та популяризації культурних здобутків майстрів нашого краю, ОЦНТ проводить низку заходів, серед яких: Обласна виставка родинної творчості «Єдина родина», «виставковий цикл «Нові імена Миколаївщини», обласна виставка народних студій образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва «Майстри барвистої палітри» [6].

Одним із пріоритетних напрямів роботи Центру є дослідження, фіксація та організація заходів по збереженню та популяризації нематеріальної культурної спадщини Миколаївщини. Розвитком співпраці із Центром в цьому напрямку зацікавились такі потужні наукові установи Півдня України як МНУ ім. В. О. Сухомлинського та ЧНУ імені Петра Могили, низка організацій, зокрема – Рада національних товариств Миколаївської області, Козацька громада Миколаївської області, небайдужі науковці та аматори-краєзнавці.

Джерела та література:

1. Управління культури, національностей та релігій Миколаївської облдержадміністрації [Електронний ресурс] // Миколаївська обласна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://www.mk.gov.ua/ua/oda/pidrozidyly/kultura/>. – Назва з екрану.
2. **Нестерова, Т. М.** Підсумки роботи Миколаївського обласного центру народної творчості та культурно-освітньої роботи за 2016 рік / Т. М. Нестерова. – Миколаїв, 2017.
3. Животоки Прибужзького краю : до 70-річчя Обласного центру народної творчості та культурно-освітньої роботи. – Миколаїв, «Кольоровий світ», 2008. – 23 с.
4. Переможне саяво Всеукраїнського фестивалю «Пісенний драйв-2017» [Електронний ресурс] // Миколаївський обласний центр народної творчості. – Режим доступу: <http://ocnt.com.ua/peremozhne-syajvo-vseukra%D1%97nskogo-festivalyu-pisennij-drajv-2017/#more-6004>. – 28.08.2017. – Назва з екрану.
5. Всеукраїнський фестиваль «Від Гіпаніса до Борисфена-2017» і «Усмішки Глазового-2017» оголошують переможців [Електронний ресурс] // Миколаївський обласний центр народної творчості. – Режим доступу: <http://ocnt.com.ua/vseukra%D1%97nski-festivali-vid-gipanis-borisfena-2017-usmishki-glazovogo-2017-ogoloshuyut-peremozhchiv/#more-5992>. – 28.08.2017. – Назва з екрану.
6. Миколаївський обласний центр народної творчості : сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ocnt.com.ua/>. – Назва з екрану.

УДК 904

Золотухін А. І.

Дослідник (Миколаїв, Україна)
azolotukhin@ukr.net

ІМАНЕНТНИЙ МЕТОД РІШЕННЯ ГОМЕРІВСЬКОГО ПИТАННЯ

Історія рішення гомерівського питання налічує 2,5 тисячоліття і досі нічого конкретно невідомо про Гомера. Невідомо де і коли він народився, в яку епоху він жив і творив, невідомо чи це він написав «Іліаду» і «Одіссею». На жодному з приписаних йому творів немає його імені. Лише оголошення на перших Пан-афінеях його імені, як автора, дало право їх вважати гомерівськими. Формулювання гомерівського питання в 1795 р. Фрідріхом Августом Вольфом («Prole-gomena ad Homerum») лише заплутало його. Через те російський натураліст, академік К. М. Бер, який доводив, що Одисей плавав у Чорному морі, писав в 1875 р.: «... грекологи тому поставилися так несерйозно до мого дослідження, що воно представлено натуралістом, а не цеховим філологом».

Про стан вивчення історико-географічної частини гомерівської проблеми Р. В. Гордєзіані писав: «Якщо відомості Гомера про Егеїду і Малу Азію героїчної епохи з історичної точки зору більш-менш достовірні, то того ж не можна сказати про казковий маршрут поневірянь Одисея. Плавання, в основному, здійснюються в невідомих нам країнах, яким важко знайти місце в межах історичної географії... Одисей подорожує фактично в ірреальному світі...»

Відомо, що будь-яка проблема виникає не з самого проблемного предмету, а з нашого уявлення про нього. По мірі наближення до всеохоплюючої повноти наших знань про різні сторони гомерівської проблеми, можна буде наблизитися і до її вирішення. Але, де і як шукати ті нові свідчення про Гомера? Про те «де шукати?» видатний знавець і фундаментальний дослідник античності О. Ф. Лосєв писав у своїй книзі «Гомер» (1996 р.): «Перш за все, одним з очевидних результатів 150-річної наукової роботи над Гомером є в даний час просте і елементарне положення, що про автора гомерівських поем можна і потрібно судити тільки по самим поемам, що справжній автор цих поем малюється тільки самими ж поемами, що він для нас цілком залишається в межах цих поем, чому і потрібно називати його іманентним автором... Тільки тепер, після з'ясування всіх реальних відмінностей іманентного автора «Іліади» та «Одіссеї», можна поставити питання про місце і час життя цього автора. На підставі критичного перегляду всієї

історії гомерівського питання в даний час необхідно затверджувати, що час життя Гомера дуже пізній. Однак, цей висновок про пізніші часи треба розуміти не буквально і не абсолютно, але критично.

Як ми бачили, поеми Гомера, відображаючи в основному общинно-родовий побут багатьох століть, овіяні також ще критичним і естетичним духом зрілої Іонії і навіть заходять в область аттичної культури. А тому цей дух залишив свої помітні сліди тільки в VII і VI ст. до н. е., то необхідно стверджувати, що Гомер жив на рубежі VII і VI ст.»

Таким чином, відповіді на гомерівське питання треба шукати насамперед в першоджерелах (епосах, гімнах, письмових і лапідарних написах)! Але О. Ф. Лосєв не сказав про те якою має бути іманентна методика пошуків? Відповідь на це надана в тезах моєї книжки «Гомер. Іманентна біографія» (2001 р.). В них доведено, що виявлення елементів іманентної біографії Гомера може бути можливим лише завдяки комплексного й системного вивчення наступних завдань:

– Проведенню структурного і текстологічного аналізу відкритих давньогрецьких текстів, в першу чергу, «Одіссеї» і «Іліади»;

– Виділенню і систематизації в давньогрецьких текстах Гомера ознак: географічних, хронологічних, символічних (алегоричних), астрономічних, етнічних, гідрофізичних, біографічних, історичних, кліматичних, кораблів, тощо;

– Складанню, на основі виділених ознак, крізного маршруту плавання Одисея з встановленням місць перебування і повсякденної хронології подорожі;

– Зіставленню кожної з виділених ознак з реальною дійсністю епохи Гомера і нашого часу на предмет їх відповідності;

– Збору і аналізу підтверджень правдивості «Одіссеї» серед тих, що дійшли до нашого часу історичних відомостей, археологічних знахідок тощо;

– Реконструкції корабля Одисея, гідравлічному моделюванню процесів течії в Босфорі відповідно до часу Гомера і його опису в «Одіссеї»;

– Складанню біографії Гомера, на основі біографічних ознак у відкритих текстах його епосів, міфів, гімнів та «Історії» Геродота.

Ця робота в першому наближенні виконана у вип. 11 «Апокрифології історії України» «Де плавав Одисей? (реальні докази)». В ній розглянуто на основі точних наукових, історично-географічних критеріїв більше, як 200 ознак, вказаних в «Одісеї», і всі вони без винятку мали місце в реальності! Ключовим моментом іманентної методики дослідження є використання символічного і алегоричного інструментів для текстологічного аналізу епосів.

Вихідним іносказанням для «Одісеї», наприклад, є вибір іманентного імені для головного героя, яке можна перекласти як особистий займенник: Ὀδυσσεύς=Ὀδὲ+σεῦ=σὺ: «Це Я». Вибір імені Ітаки теж не випадковий, тому що він дозволяє алегорично позначати місце Ἰθάκῃ = Ἰ+θάκῃ, як «Моє житло». І скажіть де ж, наприклад, в назві «плавучий острів Еола» (Од. X, 03) присутній ірреальний світ? Розклад маршруту плавання Одисея крок за кроком доводить до того, що це був сучасний о. Зміїний, який розташований в 35 км від гирла найпотужнішої за стоком річки Дунаю. Острів знаходиться на мілководді (глибина 20-23 м) і вода річки його омиває так, що здається начебто він пливе.

Переважає більшість досліджень плавання Одисея зосереджена на Середземному морі. Між тим, лише один 70-й гексаметр в XII пісні, де Кірея на о. Еї (Березань) говорить Одисею про те, де розташовані Планкти, не залишає ніяких альтернатив плаванню Одисея в Понті (Чорному морі):

οἷη δὲ κείνη γε παρέπλω ποντοπόρος νηῦς,

70 Ἀργὼ πᾶσι μέλουσα, παρ' Αἰήταο πλέουσα.

У ключовому 70-му гексаметрі слова «Ἀργὼ πᾶσι μέλουσα» мають точний переклад в словнику І. Х. Дворецького «Усім відомий Арго», слово «παρ» – «від, з боку» і «πλέουσα=πλέω» – «пливе». Дослівний переклад може бути таким: «Усім відомий Арго, що плив від Еета». Сьогодні ніхто не заперечує той факт, що Арго плавав до Еету за золотим руно на Кавказ і, повертаючись до Греції, він міг зустріти Планкти лише в протоках Босфор або Дарданелли.

Такий науковий підхід до кожної з ознак «Одісеї» дозволив встановити маршрут і поденну хронологію плавання Одисея з 13 квітня 609 р. до н.е. і до 14 вересня 599 р. до н.е., яке завершилося побиттям женихів Пенелопи на 58 р. Гомера в його домі в Елаї (Седдольбахір), який насправді був його «Ітакою». Гомер цілеспрямовано залишив дані, які дозволяли вирахувати середню швидкість плавання кораблів, залишив вказівки скільки часу він витрачав при плаванні від одного об'єкту до іншого і вже неважко було підрахувати на якій відстані знаходився наступний об'єкт. Дослідження структури «Іліади» і «Одісеї», номерів пісень

виявили їх зв'язок з хронологією. Так розповідь про свої мандри у Алкіноя Одисей починає не з 1-ї пісні, а з 9-тої тому, щоб його плавання на батьківщину в Аїд припадало на 11-ту пісню, як свідчення того, що він був вигнаний звідти саме в 11 років. Цьому підпорядкований і зміст цієї пісні, в якому він як звіт батьківщині приводить перелік міфів ним створених і присвячених батьківщині в Аїді. Кожен з епосів має по 24 пісні, що разом складає олімпійський цикл в 4 роки. Це відразу дає підставу для того, що тут була прийнята Афінська хронологія, яка веде початок від 16 липня 776 р. до н.е., коли на Олімпіаді вперше були записані імена переможців змагань.

В «Одісеї» Гомер позначив те, що рік він укладав в 365 днів і пов'язував його з 4-річним високосним циклом, вказавши ім'я Протея («Перший» – Од. IV, 365) в 365 гексаметрі 4-ї пісні «Одісеї». У наступному гексаметрі (Од. IV, 366) вказав, що початок місяця він відносить до Ід, вказавши ім'я дочки Протея Ейдофеї («Придивляйся до Ід» – Од. IV, 366), а також позначив, що першим місяцем Ід в його відліку на початку року є Гекатомбеон (16 липня-15 серпня), через вказівку Протея Менеласві того, що він не потрапить додому, поки не повернеться в Єгипет і не принесе гекатомбу богам (Од. IV, 478). Це означає, що відлік нового року потрібно вести з часу літнього сонцестояння, тобто, починаючи з 16 липня за нашим календарем. Розподіл місяців і року на тижні в той час ще не було. Про те, що початок року припадає на літнє сонцестояння, що збігається з повним місяцем у Гомера, йдеться в «Одісеї» під час відвідування Одисеєм бухти листригонів так: «Паства денна з паствою нічну зближується» (Од. X, 86). А щоб підкреслити, що мова тут йде про літнього сонцестояння через кілька гексаметрів він говорить про літню спеку на острові Еї (Од. X, 160).

В цілому календар Гомера майже не відрізняється від сучасного, бо у високосні роки він додавав у місяці Антестеріоні (15 лютого-16 березня) ще один день. В цьому календарі сучасні день і місяць визначаються відліманням від дати 15 липня 776 р. до н.е. В хронології Гомера це був 1-й день 1-го року, а він народився в 61-й день 119 р. Ця, одна з важливих автобіографічних та символічних ознак, присутня в 24-й пісні в 304 гексаметрі і в 119 порядковому імені Алібант 24-ї пісні: «Родом я з Алібанту». Це дає можливість вирахувати точну дату народження Гомера. Якщо відняти від числа 365 днів у звичайному році 304-й номер гексаметра, то можна визначити, що Гомер народився в 365-364=61-й день 119 року (119-порядковий номер імені Алібант в XXIV пісні), тобто 14 вересня 657 р. до н.е. У зворотному порядку ця дата записувалася так: народився після 118 року в 61-й день. Якщо цю дату записувати одним числом, то отримаємо цифру 11 861. Саме таке загальне число гексаметрів було передбачено

Гомером в «Одіссеї» до ключової фрази в 24-й пісні: «Родом я з Алібанту». Розбіжність підрахунку для 4-х різних примірників «Одіссеї», які я мав, знаходиться в межах чисел 11862-11866. Похибка в 4 дні, тобто 0,03%, говорить про добру збереженість тексту, що дійшов до нас. У «Одіссеї» Гомер уникнув цієї похибки, запровадивши підрахунки цієї дати лише в одній, 24-й пісні. «Іліада» влаштована точно таким же чином. В останній, 24-й пісні, день початку війни відраховується до ключових слів Єлени Прекрасної: «Ось і 20-й вже рік од тієї години минає, Як прибула я сюди, кинувши рідну країну» (Іл. XXIV, 785). Загальне число гекзаметрів для трьох примірників, які я мав, дає таку розбіжність чисел: 15649-15655. За цими даними Троянська війна почалася приблизно 8 вересня 619 р. до н.е. За цим структурно-математичним принципом вираховуються багато дат з автобіографії Гомера, які він навів в епосах і гімнах.

Основи іманентного методу викладені мною в трьох книжках: «Гомер. Имманентная биография» (2001); «Homer. The immanent biography» (2006); Вип.11 «Де плавав Одіссей? (реальні докази)» (2017). Використання цього первинного методу дали можливість твердо встановити де і коли народився Гомер, його родовід від кіммерійського царя Таргітая, 7 основних етапів його життя і творчості, а також те, що він був вбитий наймолодшим сином Савлієм в Елаї (Седдьюльбахір) 28 липня 581 р. до н.е. і похований на о. Березань. Перша достатньо повна на сьогодні біографія Гомера вийшла в 3-му випуску «Апокрифології історії України» («Кіммерійський цар – Гомер – засновник античної культури!»), Миколаїв, 2017 р. Детальніше про це йдеться у моїй доповіді «Апокрифологія, як метод остаточного рішення гомерівського питання».

Тут я намагався дати іманентний метод, як окремий підхід тому, що він базується на відомих підходах і може бути зрозумілим вже сьогодні. Його суттєвим недоліком є те, що він не торкається прихованих текстів, які були виявлені в надрах його при прочитанні таблиць, складених з символічних ознак, тобто з назв та імен. Насправді

іманентний метод є складовою частиною більш узагальненого методу апокрифології, нової науки розробленою мною, яка займається таємницями семантики і семіотики письмових та лапідарних першоджерел античності.

Джерела та література:

1. Бер, К. М. Історичні питання, що вирішуються натуралістом [Текст] / К. М. Бек // Записки Імператорського одеського товариства історії і старовини. – Одеса, 1877. – т. 10.
2. Гомер. Одіссея [Текст]. – Х. : Фоліо, 2004. – 548 с.
3. Гордезиани, Р. В. Проблемы гомеровского эпоса [Текст] / Р. В. Гордезиани. – Тбилиси, 1978. – 395 с.
4. Дворецкий, И. Х. Древнегреческо-русский словарь : в 2 т. Около 70 000 слов (в обоих томах) / И. Х. Дворецкий ; под ред. С. И. Соболевский. – М., 1958. – 1043+1904 с.
5. Золотухіна, А. І. Гомер. Іманентна біографія / А. І. Золотухіна. – Миколаїв : «Атолл», 2001. – 88 с.
6. Zolotukhin, A. I. Homer. The immanent biography [Text] / A. I. Zolotukhin. – Mykolaiv : Vozmozhnosty Kimmerii, 2006. – 116 p.
7. Золотухін, А. І. Кіммерійський цар – Гомер – засновник античної культури! [Текст] / Анатолій Золотухін. – Миколаїв : Швець В. М., 2017. – 63 с.
8. Золотухін, А. І. Де плавав Одіссей (реальні докази) [Текст] / А. Золотухін. – Миколаїв : ФОП Швець, 2017. – 64 с.
9. Homer. The Odyssey with an English [Virtual Resource] : in two volumes // translation by A. T. Murray. – Cambridge, MA., Harvard University Press; London, William Heinemann, Ltd. 1919. – Access Mode : URL : <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0135%3Abook%3D12%3Acard%3D36>. – Title from Screen. – Date of Access: 30 August 2017.
10. Лосев, О. Ф. Гомер [Текст] / О. Ф. Лосев. – М. : Молодая гвардия, 1996. – 400 с.

УДК 904

Золотухін А. І.

Дослідник (Миколаїв, Україна)
azolotukhin@ukr.net

АПОКРИФОЛОГІЯ, ЯК МЕТОД ОСТАТОЧНОГО РІШЕННЯ ГОМЕРІВСЬКОГО ПИТАННЯ

В статті «Іманентний метод рішення гомерівського питання» доведено, що цій метод дозволяє встановити реальні деталі біографії Гомера без використання прихованих віршів, які були виявлені під час аналізу алегоричного сенсу в іменах і назвах «Іліади» та «Одіссеї». Головний висновок цієї роботи полягає в тому, що міфологія епосів Гомера є правдоподібною і навіть науковою, якщо вникати в зміст алегоричного оформлення назв та імен. Насправді іманентний метод є необхідною складовою більш загального методу апокрифології, а його виділення є штучним заради того, щоб довести простим способом те, що в структурі своїх епосів Гомер закрив визначення дат автобіографії з використанням Афіньської хронології. В 11-му вип. «Апокрифології історії України», «Де плавав Одисей? (реальні докази)» теж без прихованих віршів доведено, що Гомер народився в Ольвії-1, розташованій біля міста Алібанта (Миколаїв), яке сьогодні розкопане і отримало назву археологічного пам'ятника «Дикий Сад».

Апокрифологія (грец. *ἀποκρυφός* – таємний, прихований; *λογος* – слово) – нова галузь історичної науки, що вивчає приховані тексти і тайни у будь-яких артефактах. Історія апокрифології починається з таємних віршів, що склалися з п'яти імен і п'яти віршів у строфах, які читаються в «П'ятикнижжі» за підписами Мойсея і Давида. Цю традицію продовжили в античні часи Арістей Проконесський, Клеопатра, Гомер, Ахілл та їх діти Скіф і Анахарсіс. Основи античної культури закрив Арістей Проконесський, його кіммерійське ім'я було Арпоксай. Він був сином засновника роду скіфів, кіммерійського царя Таргітая і його доньки Сфено, яка розгадала таїну прихованих віршів Мойсея і навчила їх складанню сина Арпоксая. Сфено була донькою Таргітая і Клеобуліни, доньки Зороастра і доньки Кадма, Буси. Традиція приписує створення грецького алфавіту Кадму й тому можна припустити, що до цього був причетний Таргітай.

Але все, що було сказано тут, могло би так і залишитися невідомим, якщо б не була розгадана таємниця «Слова о полку Ігореві» (єдиного у всесвітній літературі, в якому в алегоричній формі було відкрито код шифрування прихованих акро-мезо- і теле-віршів!) – дивись наукову монографію на російській мові «Тайны «Слова о полку

Ігореве», Миколаїв, 2005. Перша спроба використання цієї методики для розшифровки акротелевіршів в напису на так званому «камені Мастора» зафіксована в моїй книзі на російській мові «Гомер. Иманентная биография» (Миколаїв, 2001). Там були визначені дата народження Гомера, 14 вересня 657 р. до н. е., а день і місяць загибелі (з похибкою у 13 днів, 15 серпня, замість 28 липня) 581 р. до н. е. Сьогодні вже є сотні підтверджень цих дат в лапідарних написах, знайдених (увага!) не Греції, а в Північному Причорномор'ї. Отже на базі цього можна стверджувати, що Гомер був кіммерійським царем, який народився і упокоївся на миколаївській землі. Але, археологи сьогодні доводять, що Гомер на нашій землі не бував і відповідно не міг народитися.

Якщо подивитися на проблему очима археологів, то всі античні міста Північного Причорномор'я переповнені давньогрецькими, а не кіммерійськими артефактами і так само є декілька сотень написів, опрацьованих науковцями, в яких немає й згадки про Гомера. Їх логіка базується на тому, що кіммерійці і скіфи, які тут жили, не мали власної писемності та влади в грецьких містах, а значить це все створили греки і не має ніяких причин відмовлятися від терміну давньогрецької колонізації. **І це є першим поверхневим парадоксом!**

Як відомо наука розвивається за схемою парадигма-парадокс-парадигма і т. д. Парадигма – це усталені знання про часи гомерівського буття, а парадокс – це нові знання, які протистоять їм. Отже треба розібратися в нових знаннях, які пов'язані з використанням апокрифології для їх здобуття. Спочатку про те, як це було зроблено і яка база знань накопичена за останні 17-ть з 37-ми років праці в цьому напрямку? Наукова публікація статей на цю тему розпочата в 2012 р. на сайті «Гомер і Атлантида». Сьогодні робота йде над виданням багатотомного наукового «Довідника прихованих текстів першоджерел античності», в якому передбачені томи: 1. Введення в апокрифологію; 2. Автографи Арістей Проконесського, Клеопатри, Ахілла і Скіфа; 3. Автографи Гомера; 4. Автографи Анахарсіса; 5. Апокрифологія писемних творів Арістей Проконесського, Клеопатри, Ахілла і Скіфа; 6. Апокрифологія «Іліади», «Одіссеї», Гімнів Гомера; 7. Апокрифологія творів Гесіода,

«Аргонавтики», «Діалогів» Платона, як праць Гомера.

В першому томі буде надана методика читання прихованих віршів у текстових першоджерелах, а також в лапідарних написах. Головна різниця полягає в тому, що писемні джерела мають розлогі тексти з певною структурою, а лапідарні написи можуть складатися з одного-трьох слів (виникає природне запитання: що можна сказати в одному слові?). Основу прихованих текстів складають п'ятиіменні вірші, які входять до гімнів Пеану та Олімпу, відібраних в порядку їх використання в тексті. Для цього в Пеан відбираються лише вперше згадані імена та назви, а до Олімпу включаються всі імена і назви, в тому числі і повторні. Саме завдяки цьому і вдалося знайти приховані вірші в епосах, коли були складені таблиці для назв та імен в кожній з пісень епосів.

Основним прийомом складання прихованих віршів в лапідарних написах є використання коду «буква-цифра» для шифрування імен та назв, а також дат різного роду подій. Завдяки цьому навіть в одному слові можна зашифрувати автора (через дату його народження) та дату присвяти і кому.

Оскільки латинський алфавіт не має такого гнучкого шифрування, то його абетку треба транслітерувати в грецьку. На моєму сайті «Гомер і Атлантида» та в статтях наведені приклади, як для епосів, так і лапідарних написів, щоб зрозуміти як це працює.

Базовими свідченнями є дані отримані з лапідарних текстів, оскільки вони є автографами, які дійшли в первинному виді. Всього проаналізовано 1166 лапідарних написів, знайдених (увага!) не в Греції, а в Північному Причорномор'ї. Ці автографи розподілилися між шістьма авторами: Арістеем Прокопесським (30), Клеопатрою (38), Ахіллою (91), Скіфом (60), Гомером (492) і Анахарсісом (456). Це дає можливість визнати їх історичними особистостями і нашими земляками. Другим досягненням цього дослідження є те, що метод апо-крифології дозволяє визначити псевдоніми, які мали кіммерійсько-скіфські творці античності. Попередні дані надані в Табл. 1, у Ахілла поки що вдалося виявити лише один псевдонім – Алкея. Псевдоніми, які вказані в Табл. 1 звичайним шрифтом, перевірені і в них знайдені приховані тексти, вказаних авторів.

Табл. 1. Грецькі псевдоніми кіммерійсько-скіфських творців античної культури
(Курсивом позначені ті псевдоніми, що згадуються у інших авторів)

	Арістей Про- конесський	Клеопатра	Гомер	Скіф	Анахарсіс
1	Каллін	Сапфо	Мусей	Алкман	Тіртеї
2	Анаксагор	Семонід Аморгськ.	Гесіод	Анакреонт	Терпандр
3	Сократ	Корінна	Стесіхор	Івік	Солон
4	Орфей	Феано,	Архілох	Сімонид Кіосськ.	Езоп
5	Олен	Місон з Хена	Мімнерм	Піндар	Ксенофан Колофонс.
6	Тімарх-скульпт.	Феодора	Феогнід	Вакхлід	Клеобул
7	Геродот	Кратет	Фрініх	Діоген Лаертськ.	Гіппонакт
8	Кратет Афінськ.	Теофраст з Лесбосу	Геракліт Ефесськ.	Ієронім Родосськ.	Фоклід
9	Ферекід Сіросськ.	Архіт	Есхіл	Сакад-музикант	Софокл
10	Гіппонакт	Архелай	Геродот 1-2,5 кн.	Евмолп-2-й	Евріпід
11	Ксанф	Евдокс	Евріпід	Крітій	Геродот 3 кн. Історії
12	Гекатей Мілету	Дикеарх	Фукідід		Арістофан
13	Антестерій	Ефор	Платон		Арістотель
14	Евмолп 1-й	Полібій	Есхін		Каллімах
15	Пітак з Мітелен	Лаодіка	Демосфен		Архімед
16	Фалес Мілетськ.	Демокріт з Абдери	Евклід		Ератосфен
17	Левкії		Феокріт		Мосх
18			Біон з Смірни		Діоген Лаертський
19			Діоген Лаертськ.		Павсаній
20			Діотім+9 псевд.		Страбон+20 псевд.

Переважає більшість псевдонімів, які вказані курсивом взяті з колективної праці під псевдонімом Діогена Лаертського (приблизна назва твору: «Життєпис і думки тих, хто прославився у філософії, і у стислому вигляді зведення поглядів

кожного вчення»), яка поки що повністю не опрацьована мною, але вже з назви псевдоніму видно, що ідея її належить Гомерові, бо Діогеном у міфі був Арістей Прокопесський, а Лаерт було ім'ям батька Одиссея, тобто Гомера. Так само

Анахарсіс придумав для себе псевдонім *Арістотеля*, який складається з його природного імені *Арісто*-н і літературного – *Теле*-мах, сина Одіссея. Під ім'ям Павсанія в творі «Опис Еллади» сховані Анахарсіс, його донька Клеобуліна, а також молодший син Никон. «Історія» Геродота була започаткована Арістеем Проконесським, який за рік до сконання передав Клеопатрі і Гомеру 20 папок, які він напрацював за довге життя, плаваючи по світу. До речі, сам псевдонім *Ἡρόδοτος Ἀλικαρνασσεύς* читається, як «Героїчний переказ моряків». Поки вдалось виявити, що Гомер написав перші 2 книги і частину 3-ї, яку завершив Анахарсіс разом із своєю донькою Клеобуліною. Вона написала 4, 5 і 6 книги, а на початку 7-ї книги вже йдеться запис її молодшого брата Никона про її загибель в Херсонесі, який написав і 8-му книгу про битву при Саламіні. Никон, як скіфський цар, брав участь в цій битві на чолі 27 кораблів, які входили до складу Афіїнської ескадри. На початку 9-ї книзі Никон записав, що він передав для продовження її в Елаї (Седдюльбахір) своєму синові Олександру (Аполлоніду Нікійському), а той завершив її писати в Нікії (о. Березань) в 471 р. до н.е. Якщо Арістей Проконесський почав вести свої історичні нотатки після вигнання батьком з Аїду (Миколаїв) в 714 р. до н. е., то можна сказати, що «Історія» Геродота створена родом Таргітая за 243 роки, тобто майже за 2,5 сторіччя!

Отже зі сказаного вище видно, що опанований доволі великий масив прихованої інформації, який радикально змінює наші уявлення про історію античного світу. З цим детально можна ознайомитися у 12-ти вип. науково-популярної серії «Апокрифологія історії України» (Миколаїв, 2017). На базі прихованих текстів письмових творів і розшифровок 10 автографів складені реальні біографії: Арістея Проконесського (вип. 1), Клеопатри (вип. 2), Гомера (вип. 3), Ахілла (вип. 4), Скіфа (вип. 5) і Анахарсіса (вип. 6), і є вип. «Де плавав Одісей? (реальні докази)» (11) та «Апокрифологія історії Атлантиди» (вип. 12), де надані розшифровки, ключових «Діалогів» Платона, – «Тімея» і «Критія».

Причому, якщо на початку роботи довелось шукати де є приховані тексти, то в кінці – де знайти такі тексти щоб їх не було. Чи не дивно виглядає те, що двічі (в 598 і 594 рр.) в Афінах об'являвся конкурс на найкращого поета Еллади і ніхто з греків в ньому не брав участь, крім «варвара» Гомера? А, коли варвар Перс таємно переписав у Гомера його твір і подав його під ім'ям грека Гесіода, то судді на 1-му конкурсі присудили приз «греку» Гесіоду, а не «варвару» Гомеру за «Одіссея». Через те можна сформулювати **другий, більш глибинний, парадокс античності**: як так сталося, що варвари (з погляду греків), кіммерійці і скіфи, які не мали власної писемності, змогли не тільки розробити грекам античну культуру, а і сховати в неї власну, більш точну, історію? Що

було для них головним рушійним мотивом і звідки взялася ця перевага над греками?

Відразу зауважу, що принципово не можливо знайти відповідь на це ключове запитання, якщо не рахуватися з існуванням Атлантиди, яка була розташована в Криму і яка загинула після вибуху вулкану Санторін (за даними Гомера, що збігаються з науковими!) в 1447 р. до н. е. Атлантида була по суті першою європейською, корабельною, державою. Кіммерійці Атлантиди керували великою кількістю грецьких прибережних міст в Мармуровому, Егейському і Чорному морях. Це змушує крито-міноїську цивілізацію перейменувати в атлантичну. Напевно через те загальною мовою для атлантів була грецька, а не кіммерійська. Зрозуміло, що в ті часи, як і в античні часи, існувало значне розшарування в рівні знань і культури між степняками і моряками, мешканцями прибережних міст Кіммерії та Скіфії. Так само, якщо кіммерійці-атланти керували греками в ті часи, то можна припустити, що рівень їх знань та організації теж був вищий за них. Гомер пише, що жерці попередили і 10 родів на 10 кораблях за 4 дні до загибелі Атлантиди припливли в Гілею і тут заснували місто, яке він назвав в «Одісеї» Алібантом (Миколаїв). Через півтори століття після того, як Алібант («Філа померлих») перестав існувати, Таргітай, пам'ятаючи про своє атлантичне походження, привів сюди своє кіммерійське плем'я і побудував, завдяки торгівлі зерном з греками, біля Алібанту три міста в 753 р. до н.е. Ольвію-1, Борею і Нісон, а потім ще 8 міст в Гілеї та 2 міста в Елладі. Оскільки Гілея була каморою Еллади, то тут крім кіммерійців і скіфів селилися греки, троянці, та інші народи, а керували ними кіммерійські царі. Коли олігарх, кіммерійський цар, Арістей Проконесський (за рік до смерті) в 641 р. до н.е. передавав свої статки для будівництва міста-фортеці Ольвії-2 (с. Парутине) Гомеру і Клеопатрі, то в заповіті він наказав селити в ньому греків майстрів та торгівців.

З цього витікає, що традиційні з атлантичних часів зв'язки кіммерійців і греків не переривалися завдяки кораблям. Гілея входила, як окрема філа, до складу 10 грецьких філій Пританії в Афінах. Але в ті часи, коли до влади приходили такі царі варвари-скіфи, як Пан, або Савлій, то зв'язки з Афінами припинялися. Можна припустити, що поки існувало плем'я нащадків атлантів (царські скіфи), то вони, як продовжувачі атлантичної культури, були запорукою єдності кіммерійської та грецької культур і мови, а влада тоді відійшла до греків в Афіни. Окрім того, деяке відставання греків від кіммерійців в розвитку писемності пов'язане, ймовірно, з тим, що Таргітаю і його родичу, фінікійському царю Кадму, належить створення грецького алфавіту, яке призвело до того, що грецька писемність стала прерогативою кіммерійців і вона розвивалася швидкими темпами лише тому, що зосередилася в їх родовому колі.

Головним рушійним мотивом створення для греків античної культури на базі їх мови було намагання зберегти пам'ять в прихованих віршах про велич і злет культури Атлантиди, а також про власну історію для своїх нащадків. Заради цього вони згодні були перейменуватися в греків (Табл. 1), що сьогодні і вводить дослідників в оману і складає загальне враження, що насправді все це створили греки. Зазвичай рішення парадоксів призводить до створення нової науки, якою стала в нашому випадку апокрифологія, котра, як на мене, може прислужитися для остаточного вирішення гомерівського питання.

Джерела та література:

1. **Золотухіна, А. І.** Гомер. Іманентна біографія [Текст] / А. І. Золотухіна. – Миколаїв : «Атолл», 2001. – 88 с.

2. **Золотухин, А. И.** Тайны «Слова о полку Игореве» (монографическое исследование) [Текст] / А. И. Золотухин. – Николаев : Издательство Ирины Гудым, 2005. – 560 с.

3. **Золотухін, А. І.** Біографія Арістея Проконесського [Текст] / А. І. Золотухін // Гуманітарний вісник НУК : збірник наукових праць. – Вип. 9. – Миколаїв : Іліон, 2016. – С. 98–104.

4. **Золотухін, А. І.** Апокрифології історії Атлантиди [Текст] / А. І. Золотухін. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2017. – 63 с.

5. Золотухін, А. І. Іманентний метод рішення гомерівського питання [Текст] / А. І. Золотухін // «Миколаївщина і Північне Причорномор'я: історія і сучасність». До 85-ої річниці від дня народження професора М. Александрова (29.09-30.09.2017) : матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції. – Миколаїв, 2017. – С. 4–6.

УДК 94:[323.269.6:323.325](477.4)«1917/1921»

Котляр Ю. В.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв,
Україна)

K555556k@gmail.com

КЛАСИФІКАЦІЯ СЕЛЯНСЬКИХ РЕСПУБЛІК УКРАЇНИ

1917–1921 рр. характеризувалися чисельним і організованим спалахом повстансько-партизанського руху селян на території України. Він проявив себе у таких напрямках: березень–червень 1917 – аграрний; весна-зима 1918 – антигетьманський; весна – літо 1919 – антибільшовицький; осінь 1919 – зима 1920 рр. – антиденікінський, з 1921 – знову антибільшовицький. Крім цих напрямів, діяли повстанські загони, побудовані за принципами «селянської вольниці», які найчастіше носили місцевий характер, і спрямовувалися проти будь-якої з існуючих влад. Окремою сторінкою повстанства були бандитські формування, які діяли лише для власного збагачення [3, с. 73–74].

Найвищою формою організації селян було створення формувань державного типу – республік. Проте, селянські республіки, незважаючи на високий рівень організації, не набули своєї логічної довершеності. Навіть під час збройних повстанських виступів, селяни віддавали перевагу місцевим, а не загальноукраїнським інтересам. Виникали подібні квазидержавні утворення з метою самооборони, а іноді для «слави парубоцької» чи для грабунку навколишніх сіл та знесилених військових частин. Часом до появи «селянських організацій» були причетні представники

політичних партій і тоді виникав своєрідний симбіоз «селянської вольниці» та політичної ідеології [4].

Ю. Митрофаненко вважає, що до появи оригінальних селянських організацій часом призводили непродумані накази українських політичних лідерів. Зокрема, С. Петлюра в одній із своїх відозв писав: «Хай кожне село наводить в себе порядок!» Селяни розуміли це гасло по-своєму: «Кожна волость сама по собі!», тобто позбавлена контролю з боку центральної влади [4]. У вказаному контексті заслуговує на увагу думка М. Стахіва, що в умовах слабо розвиненої національної свідомості подібні республіки, за окремими винятками, «поза своєю властю нікого не визнавали і не хотіли боротися за федеративну в своїм устрою, але назовні суверенну Українську Державу» [5, с. 72].

Проте, на нашу думку, більшість з відомих селянських республік мали чітко виражену проукраїнську позицію. Найвищий рівень селянської самоорганізації в контексті створення формувань державного типу, був на Київщині, Чигиринщині та Миколаївщині. Для створення класифікаційного ряду селянських республік ми беремо лише ті, за інформацією про які можна визначити вектори їх боротьби з різними ворогами

та певну політичну приналежність. Саме напрями повстанської боротьби та політична спрямованість і є головними критеріями для класифікації республік. Для аналізу було взято дев'ять селянських республік, що діяли в різних регіонах України.

Баштанська республіка (1919–1920 рр.) існувала на території сучасного Баштанського району Миколаївської області. Столиця – Полтавка (Баштанка). Створена для боротьби з денікінцями. Республіка мала чітку військову структуру. Керівники – брати Петро та Іван Тури, Микола Прядко. Значний вплив мав Миколаївський більшовицький центр. Розгромлена білогвардійцями під командуванням генерала Я. Слещова в листопаді 1920 р.

Висунська народна республіка (1919–1920 рр.) діяла на території сучасного Березнегуватського району Миколаївської області. Столиця – Висунськ. На чолі уряду республіки стояв есер-борьбист Федір Юхименко. В ідеології республіки простежується значний вплив Херсонського боротьбистсько-борьбистського центру. Активно боролися проти білогвардійців. Ліквідована денікінськими військами під командуванням генерала Н. Складорова в листопаді 1920 р.

Врадіївська Хліборобська республіка проіснувала з червня по липень 1919 р. на території сучасного Владіївського району Миколаївської області. Столиця – Велика Владіївка. Головнокомандуючим військових загонів «республіки» був колишній штабс-капітан К. Колос. Керівництво Владіївської Хліборобської республіки оголосило про співробітництво з Директорією УНР та спільну боротьбу проти радянської влади більшовиків і денікінців. Ліквідована більшовицькими військовими загонами Т. Гуляницького та І. Базарного.

Летичівська (Меджибізька) республіка діяла в 1918–1919 рр. на території сучасного Летичівського району Хмельницької області. Столиця – Голосківка. Серед мешканців панували пробільшовицькі настрої. Ліквідована листопаді 1919 р. петлюрівськими військами.

Медвинська республіка (серпень – жовтень 1920 р.) створена на Богуславщині (сучасний Богуславський район Київської області). Столиця – Медвин. Виникла як антибільшовицьке повстання з орієнтацією на Директорію УНР. На чолі повстанського комітету стояв сотник Хома Лебедь (Сидоренко). Ліквідована регулярними частинами Червоної армії.

Мліївська республіка діяла з 1919 по 1922 рр. на території Чигиринського повіту. Столиця – село Мліїв. На чолі республіки стояв отаман Трохим Бабенко (Голий). Керівництво республіки підтримувало УНР і боролися проти більшовиків, білогвардійців та німців. Ліквідована під час спецоперації ЧК разом з Холодноярською республікою.

Пашківська республіка існувала в 1919–1920 рр. як кримінальне утворення без чітко визначеної політичної орієнтації. Її члени займалися грабунком навколишніх населених пунктів та ослаблених військових частин. У 1920 р. розгромлена повстанським відділом Я. Гальчевського (Орла) [1, с. 269–270].

Холодноярська республіка (1919–1922 рр.) – це самопроголошене державне утворення у Чигиринському повіті Київської губернії (нині Чигиринський район Черкаської області), в районі лісового урочища Холодний Яр, зі столицею в селі Мельники. Підтримували УНР, боролися проти німецьких окупантів, білих і червоних. Керували республікою брати Чучупаки: Олекса, Василь, Петро. Республіка була ліквідована під час спецоперації ЧК в 1922 р.

Чигиринська республіка існувала з 1919 по 1920 рр. на території Чигиринського повіту Київської губернії. Столиця – Чигирин. На чолі республіки стояли брати Коцури: Свирид і Петро. В різні періоди воювали проти Директорії УНР, білогвардійців, холодноярців, а пізніше – і червоних. В літературі часто визначають статус республіки як радянська, бо її представники були опорою більшовицького режиму на Черкащині. Проте еволюція поглядів С. Коцура набагато складніша – від ідеалів української державності до більшовизму, а згодом і до анархо-комунізму. Знищена більшовицькими військами [2, с. 67].

Виходячи з наведеної інформації, вказані республіки представляли різноманітні спектри політичних пошуків селянства періоду Української національно-демократичної революції. Переважали серед них національні позиції, проте, з певними варіантами: уенерівський (Холодноярська республіка, Мліївська республіка, Владіївська Хліборобська республіка, Медвинська республіка) та націонал-соціалістичний (Висунська народна республіка). Крім того були республіки з радянсько-більшовицькою орієнтацією (Баштанська, Летичівська (Меджибізька)), анархо-махновською (Чигиринська) та бандитсько-кримінальною (Пашківська республіка).

Стосовно напрямів боротьби, ту значно важче, так як частина республік змінювали свої «ворогів», в залежності від військово-політичної ситуації в регіоні. Але в загальних рисах, можна визначити такі напрями: антибільшовицький (Холодноярська республіка, Мліївська республіка, Владіївська Хліборобська республіка, Медвинська республіка), антиденікінський (Висунська і Баштанська республіки), антиукраїнський (Пашківська, Чигиринська, Летичівська (Меджибізька) республіки).

Таким чином, класифікувати селянські республіки Наддніпрянської України в роки Української національно-демократичної революції можна за двома головними критеріями. По-перше, за політичною приналежністю: національні,

більшовицькі, анархо-махновські та кримінальні. По-друге, за напрямками повстанської боротьби: антибільшовицькі, антиденікінські та антиукраїнські.

Джерела та література

1. Гальчевський, Я. Проти червоних окупантів [Текст] / Я. Гальчевський. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2011. – 360 с.
2. Котляр, Ю. В. Селянські республіки Наддніпрянської України [Текст] / Ю. В. Котляр // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – Вип. 18. – С. 64–69.

3. Котляр, Ю. В. Повстанство. Селянський рух на Півдні України (1917–1925) [Текст] / Ю. В. Котляр. – Миколаїв-Одеса : ТОВ ВіД, 2003. – 196 с.

4. Митрофаненко, Ю. С. Феномен «множинної суверенності» революційної доби 1917–1920 рр. у контексті процесів національного державотворення [Електронний ресурс] / Ю. С. Митрофаненко. – Режим доступу: <http://timso.koippo.kr.ua/blogs/index.php/Mitrofanenko/1918-1922>.

5. Стахів, М. Україна в добі Директорії УНР [Текст] : у 8 томах / М. Стахів. – Торонто, 1968. – Т. 2. – 248 с.

УДК 351.861

Кравчук О. Ю.

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв, Україна)
kraffchuk@email.ua

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ЗООПАРК – ВІЗИТНА КАРТКА МІСТА

Кожний мегаполіс, місто, село має свої особливі пам'ятки, визначні місця, що роблять його унікальним. Не винятком є і наше місто на Бузі. Однією з візитних карток Миколаєва є зоопарк, який є одним із найкращих і знаних зоопарків в Європі. Досить насичена історія Миколаївського зоопарку бере свій початок від 1901 року, коли міський голова Микола Леонтович заснував свою приватну колекцію.

З великими втратами Акваріум пережив громадянську війну. І 25 червня 1922 р., відбулося друге урочисте відкриття Миколаївського Госакваріуму. До 1925 р. розташовувався в будинку пана Леонтовича на вулиці Адміральській (на місці нинішньої міської ради), а у цьому ж році при Акваріумі був відкритий зоологічний відділ, і він став іменуватися Акваріум-Зоосад. З Асканії-Нова були привезені бізони, верблюди, яки, олені, муфлони, страуси. Спеціально для зоосаду були придбані ведмеді, вовки, лисиці, мавпи; територія була збільшена до 0,75 га, побудовано вольєри для копитних тварин, хижаків, розбито парк.

У 1928 р. штат зоосаду складався з 9 чоловік: М. П. Леонтович, його родина і деякі співробітники, що жили на території парку.

У 1934 р. почалися нічим не обгрунтовані репресії родини М. П. Леонтовича, а 28 липня в 1937 р. він був заарештований за звинуваченням у зв'язках з контрреволюційно налаштованою інтелігенцією та участі у військово-офіцерській організації. За сімейною легендою М. П. Леонтович помер у Тамбовській в'язниці в 1940 р. Проте, ці

дані нічим не підтверджуються, бо в Тамбові його ніколи не було. Дата і місце смерті Леонтовича достеменно не відомі.

4 грудня 1935 р. в Акваріум-Зоосад на посаду наукового працівника приходить Федір Григорович Нічик, який закінчив Одеський інститут профосвіти та аспірантуру Одеського Державного науково-біологічного інституту. З цього часу робота була поставлена на наукову основу: стали проводитися лекції, екскурсії, консультації. У 1937 р. він засновує гурток юних біологів. Наш Акваріум-Зоосад стає широко відомим в країні, і його показують почесним гостям міста.

На 1 січня 1941 р. Акваріум-Зоосад налічував 135 видів тварин: ссавців 27 видів, птахів – 37, плазунів – 8, риб – 62. 16 серпня 1941 р. до міста увійшли німецько-фашистські війська. Зоопарк не був евакуйований. Всі роки окупації зоосад був відкритий для відвідувачів. У музеї зоопарку зберігаються справжні вхідні квитки того часу, надруковані українською та німецькою мовами, вартістю 50 коп. і 1 крб. Також у музеї є книга відгуків відвідувачів з 1937 р. по 1952 р. На жаль, три листа періоду війни з неї вилучено.

Після звільнення міста (29 березня 1944 р.) у книзі відгуків на другий день з'явився перший запис: «У звільненому Миколаєві вперше нам довелося відвідати Миколаївський Акваріум-Зоосад. Першими увійшли військова частина №251. Безліч знищено німецькими загарбниками. Залишилися одні порожні клітини. Збереглися крокодили, золоті рибки, павичі і ще ряд, що,

звичайно, нас і цим задовольнило на увазі руйнування. В акваріумах застигла вода. Золоті риби плавають під льодом. Від Н-ської частини командир взводу Чучков». Проте, гроші громада знайшла – зоосад відновлювався: було відремонтовано клітки хижих тварин, збудовано приміщення для дрібних хижаків на 11 секцій, басейн для водоплавних птахів.

З 1948 року Акваріум-Зоосад було переіменовано в Миколаївський зоопарк. У 50-ті роки колекція зоопарку була значно збільшена. У ній з'явилися пуми, сніжний барс, білі ведмеді, плямиста гієна, гімалайський ведмідь. У 1955 р. привезли індійську слониху Мері, яка була подарована Н. С. Хрущову прем'єр-міністром Індії Джавахарлалом Неру. У 60-ті роки колекція тварин нараховувала понад 200 видів близько. Загальна площа приміщень для тварин становила лише 1267 м². У 1970 р. почалося будівництво на новій території. Грошей, як завжди, не вистачало, і будівництво велося вкрай мляво. У деяких міських керівників виникла думка, що зоопарк простіше закрити. Але з 1974 р. зоопарк почали будувати методом народного будівництва. Більше 100 організацій міста і області вели будівництво. Основним рушієм його був голова міськвиконкому І. М. Канаєв.

У 1978 р. на площі перед зоопарком була встановлена скульптура «Мауглі та Багіра», що стала емблемою закладу (автор Інна Юрївна Макушина).

З року в рік фахівці зоопарку займаються комплектуванням колекції. Сьогодні вона нараховує 377 видів 2800 особин. Близько 80 видів, занесених до Міжнародної Червоної книги. Це найбільша колекція в Україні. Більше 50 видів тварин серед українських зоопарків представлені тільки в нашому зоопарку. За результатами плідної роботи зоопарк першим серед зоопарків України в 1993 р. був прийнятий до Європейської асоціації зоопарків та акваріумів (EAZA). Миколаївський зоопарк бере участь в 18 Європейських програмах розведення рідкісних видів (ЕЕР), входить до Євро-Азіатську Регіональну асоціацію зоопарків та акваріумів (ЕАРАЗА), в Міжнародну Систему Обліку Тварин (ISIS) [1].

З 1988 р. в зоопарку існує музей його історії. Матеріали для створення почали збирати ще на початку 80-х рр. У музеї представлені документи, фотографії, особисті речі Леонтовича, Нічікова, спогади співробітників, колекція черепів, колекція яєць, картоплани і путівники інших зоопарків. Це єдиний музей в зоопарках України. Музей дуже важливий для зоопарку, тому що він є носієм пам'яті.

13 січня 2001 р. урочисто був піднятий прапор зоопарку – перший прапор серед зоопарків СНД. Прапор був піднятий депутатом Верховної Ради України В. С. Горбачовим, заступником міського голови Т. І. Бугаєнко. Перед підняттям прапора був

освячений архієпископом Миколаївським і Вознесенським, владикою Питиримом. Ця подія символічно і є підтвердженням нашої впевненості у майбутньому.

2000 рік був оголошений рішенням міськвиконкому в місті Миколаєві роком зоопарку. За 100 років він пережив падіння і підйоми, невдачі та успіхи. З 7 по 10 вересня 2001 року в зоопарку була проведена Міжнародна науково-практична конференція. Її назвою і провідною темою стало гасло зоопарку: «Тільки нашими спільними зусиллями ми збережемо мир диких тварин». У конференції взяли участь більше 60 чоловік з 29 зоопарків 10-ти країн. Європейську Асоціацію Зоопарків й Акваріумів представляв виконавчий директор Кун Броувер (Амстердам, Голландія).

До ювілею зоопарку вийшли з друку збірник статей конференції, путівник, буклет, картоплан, значок, настільна медаль. Національним банком України випущена ювілейна монета вартістю 2 гривні «100 років Миколаївському зоопарку». Укрпошта надрукувала ювілейні конверти з марками. Було повністю реконструйовано площу перед зоопарком (архітектори О. П. та В. П. Попови). Художником Володимиром Пахомовим були виконані і встановлені нові художні ворота.

9 вересня 2001 р. відбулося урочисте відкриття нової площі та пам'ятника засновнику зоопарку М. П. Леонтовичу. Автори пам'ятника Інна, Юрій та Віктор Макушини. 5 вересня 2001 р. Миколаївський зоопарк був нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України за значний внесок у захист та охорону природного багатства.

8 листопада 2002 р. Миколаївський зоопарк був відзначений почесним Дипломом Міжнародного Академічного Рейтингу популярності та якості «Золота Фортуна» і нагороджений Кришталевим Рогом Достатку. Вперше такої високої нагороди був удостоєний зоопарк. Миколаївський зоопарк по праву заслуговує на визнання його як кращого зоопарку України і як установи, що сприяє економічному і культурному процвітання нашої держави. Отримана нагорода значно підвищила статус Миколаївського зоопарку і стала потужним стимулом для подальшого вдосконалення роботи, спрямованої на збереження світової фауни та екологічне виховання населення [1].

У травні 2003 року Миколаївський зоопарк першим із зоопарків України був прийнятий до Всесвітньої асоціації зоопарків і акваріумів (WAZA). Організація ця була створена в 1946 році. Зараз вона об'єднує 210 кращих зоопарків і акваріумів світу. У завдання WAZA входить координація роботи з розведення в неволі рідкісних видів тварин, їх розселення в природі, а також екологічна просвіта населення та навчання фахівців-біологів.

7 січня 2006 р. в Миколаївському зоопарку відзначали Різдво Христове. Святковий захід

проводився в своєрідному етнографічному музеї зоопарку – на території «Дідової хати». Господар та господарня зустрічали гостей, юних артистів недільної церковної школи, молодіжний хор з різдвяними піснями, юннатів зоопарку зі святковим виступом. Гості зоопарку дізналися, які звичаї та прикмети пов'язані зі святкуванням Різдва на Україні.

З 1 травня 2006 р. у Миколаївському зоопарку працює «Сад живих тропічних метеликів». Екзотичні метелики вільно літають, можуть сісти на руку відвідувачам саду. Сад живих метеликів відкритий в зоопарку завдяки зусиллям ентомолога-аматора Олега Ословського, який багато років організовує в Миколаєві виставки колекцій комах. Тепер же живі комахи та павукоподібні експонуються в спеціально спорудженому приміщенні, розташованому на центральній алеї Миколаївського зоопарку. Крім метеликів, тут можна побачити павуків-птахоїдів, каракурта, палочників, гігантських тарганів [2].

1 травня 2006 р. у Миколаївському зоопарку було урочисто відкрито «Пам'ятний знак співдружності зоопарків Світу». Він розташований на центральній площі перед входом до зоопарку і являє собою велику восьмигранну клумбу, на якій ростуть різноманітні квіти. Клумба облицьована полірованим червоним гранітом. По центру клумби стоїть стовп, на якому закріплені п'ять покажчиків, зорієнтованих за сторонами світу так, щоб вони вказували напрям до зоопарків і відстань до них. На цих покажчиках вказані зоопарки Москви, Києва, Токію, Тайпея, Нью-Йорка, Йоганнесбурзі, Мельбурна, Лондона, Вашингтона, Амстердама. На полірованій поверхні граніту, яким облицьована клумба, зазначені: Ленінградський зоопарк, Ашгабатський, Харківський, заповідник Асканія-Нова, Ялтинський зоопарк, зоопарк Єлизово, Рівненський зоопарк, Кельнський зоопарк, Роттердамський, Казанський, Колчестерський, зоопарк Сан-Пауло, Брно, Пермі, Баку, Єрвана, Таллінна, Калінінградський зоопарк, зоопарк Ростова-на-Дону, міста Вишків, Росток, Мінський зоопарк, Одеський, Ташкентський, Порт Лімні. Вони також знаходяться на тих сторонах клумби, які звернені в бік цих зоопарків. Миколаївський зоопарк звернувся до всіх зоопарків світу з проханням надіслати трохи своєї землі. Протягом декількох місяців цю землю доставляли на Миколаївщину. А 13 травня, земля, надіслана з усіх континентів, з 34-х зоопарків Світу, була урочисто внесена в клумбу під оплески великої кількості відвідувачів. На клумбі встановлено пам'ятний камінь, на якому написані такі слова: «Ці квіти ростуть на землі, надісланій з різних зоопарків світу, як символ девізу Миколаївського зоопарку «Тільки нашими спільними зусиллями ми збережемо мир диких тварин». Зараз продовжується збір землі зоопарків Світу і наступного року на свято «День землі» вся зібрана

за рік земля, буде також урочисто внесена в цю клумбу, будуть висічені назви нових зоопарків – учасників.

В 2001 року в зоопарку була проведена Міжнародна науково-практична конференція. Її назвою і провідною темою стало гасло зоопарку «Тільки нашими загальними зусиллями ми збережемо мир диких тварин». У конференції взяли участь понад 60 чоловік з 29 зоопарків 10-ти країн. Європейську Асоціацію Зоопарків і Акваріумів представляв виконавчий директор Кун Броувер (Амстердам, Голландія).

У 2003 році зоопарк отримав «Кришталевий Ріг достатку» від Міжнародного Академічного рейтингу «Золота Фортуна», у 2004 році – став переможцем в 1-му Всеукраїнському конкурсі «100 найкращих товарів і послуг» за послуги, що надаються населенню.

У 2009 році у зоопарку з'явився свій гімн. Він був презентований на День народження зоопарку.

У 2013 році колекція налічувала 2800 тварин 377 видів, з них близько 80 видів, занесених в Міжнародну Червону книгу, більше ніж 400 видів рослин [3]. Більше 50 видів тварин серед українських зоопарків представлене тільки тут. На 2015 рік колекція зоопарку налічує близько 5500 тварин 500 видів. Поповнення колекції відбувається шляхом обміну новонароджених тварин (в 2015 році народилось близько 100 тварин) з іншими зоопарками. Колекція зоопарку є найбільшою в Україні.

Особливої уваги і турботи потребує парк. Він висаджений і вирощений співробітниками зоопарку. Кожен рік ми ривозимо і висаджуємо рідкісні види рослин з ботанічних садів України. Колекція дерев і чагарників зараз налічує близько 400 видів та порід. Серед них гінго, тюльпанове дерево, секвойя, метасеквойя, падуб, деревовидний піон, унабі, сакура та ін. Можна сказати, що в Миколаєві вже є ботанічний парк.

У парку багато затишних куточків: невеликі водойми з квітучими німфеями, декоративні лавки, дитячі майданчики з атракціонами. Парк прикрашений скульптурами з дерева, граніту, мармуру. У трьох кафе можна відпочити і підкріпитися. На пам'ять про відвідини зоопарку відвідувачі можуть придбати картоплі, буклети, набори листівок, фотоальбом. Величезний позитивний заряд має заповідний куточок міста. Він притягує людей, а завдяки спілкуванню з природою зцілює їх душі. Це звучить банально, але зоопарк дійсно улюблене місце багатьох городян.

Джерела та література

1. Крючков, Ю. С. История Николаева: от основания до наших дней [Текст] / Ю. С. Крючков. – Николаев : Возможности Киммерии, 1996. – 299 с.
2. Николаевский зоопарк. – Режим доступа: zoo.nikolaev.ua/. – Назва з екрану.

3. Николаевский зоопарк поднял в два раза цену на детский билет [Электронный ресурс] // zerkalo.mk.ua. – 2017. – Access Mode : URL :

zerkalo.mk.ua/.../nikolaevskij-zoopark-podnyal-v-dva-raza-cenu-na-detskij-bilet.html. – Название с экрана. – Дата просмотра: 23 августа 2017.

УДК: 378.14 + 37.025

Літвінова М. Б.

Херсонська філія Національного університету кораблебудування імені адмірала
Макарова (Херсон, Україна)
lmb965@gmail.com

СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО АДАПТАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ У ВИШАХ

Питання розвитку нових підходів навчання студентів в Україні як з боку мотивації, так і з боку технологій реалізації процесу навчання є надзвичайно актуальним. Технологічність стає домінуючою характеристикою педагогічного процесу, знаменуючи його перехід на якісно новий рівень ефективності, оптимальності і наукоємності.

У сучасному суспільстві основою будь-якої діяльності служить робота з великими обсягами різноманітної інформації. За поглядом американських психологів Уільяма Штрауса та Ніла Хоува нове покоління – «покоління Z» має інші стильові параметри мислення порівняно з поколінням «доінформаційного» суспільства і саме воно приходить зараз до вишів. При цьому в навчанні існують проблеми, які можна пов'язати з неадаптованістю старих методик навчання до ментально-стильових параметрів мислення та життєвих потреб сучасних студентів.

За останні двадцять років освітянами розглядається таке поняття як «кліпове мислення», що стає домінантним стилем обробки інформації сучасної молоді [1]. Його виникнення викликано поширенням комп'ютерних технологій у повсякденному житті і відповідним зміненням ментальності. До цього часу залишаються не вирішеними багато питань, які стосуються як класифікації самого поняття «кліпове мислення», критеріїв та методів його виявлення, так і впливу даного типу мислення на ефективність опанування навчальної інформації при різних стилях її подання. З останнього слідує питання про необхідність оптимізаційної зміни стильових параметрів навчання студентів.

Ця проблема має вирішитися за рахунок технологізації процесу навчання [2]. Відповідно до особливостей мислення нового покоління підхід до технологізації нами здійснюється у рамках аспекту, що визначає педагогічну технологію як систему способів і прийомів, застосовуваних у реальному процесі навчання. Вона функціонує у рамках навчального предмета, впорядковуючи процеси

засвоєння студентами навчального матеріалу і забезпечуючи досягнення як загальнопедагогічних, так і специфічних цілей, що можуть розглядатися як адаптаційні щодо стилю мислення «зетового» покоління [3].

Виходячи з форм, за якими відбувається технологізація процесу передачі пізнавальної інформації у межах вищої освіти та інформаційно-адаптаційних потреб сучасного навчання у вишах, напрямки технологізації є такими:

1) комп'ютеризація – реалізація автоматизованих, алгоритмізованих репродуктивних форм науково-освітньої діяльності у комп'ютерних системах обробки інформації, що сприяє розширенню, дозволяє знаходити швидкий вихід до необхідної інформації, оперувати великими базами даних, відомостями про суспільство, природу, Всесвіт;

2) віртуалізація – дистанційна, уявна, образна передача і сприймання наукового знання, і відповідних завдань вищої освіти;

3) домінування медіа-технологічних засобів, систем, прийомів передачі, накопичення і трансформації знань, досвіду, організації тощо;

4) кліповість, тобто дискретність надання навчальної інформації;

5) підтримка особистісно-розвиваючих технологій – контекстуальних, діалогічних, ігрових, комунікативно-рольових, імітаційно-моделюючих систем освіти тощо;

6) сугестія (навіювання), тобто опосередковане формування результату навчання через апеляцію до підсвідомості студентів, що включає сугестивну лінгвістику, тобто спеціальний метод вербальної міфологізації для спрямованого здійснення такого роду впливу з подальшою розробкою відповідних комп'ютерних програм.

7) високий динамізм впливу на аудиторію з одержанням бажаної емоційної реакції слухачів.

Тим самим новий підхід до навчання має розглядати технологію як систему способів і прийомів, застосовуваних у реальному процесі

навчання, що забезпечує досягнення як загальнопедагогічних, так і специфічних адаптаційних цілей. Технологізація є провідним стилем сучасного науково-практичного мислення для вирішення інформаційно-адаптаційних потреб сучасного навчання у вишах.

Список літератури

1. **Prensky, M.** Digital natives, digital immigrants [Text] / M. Prensky // On the Horizon. – Lincoln : MCB University Press. – 2001. – Vol. 9. – № 5. – Pp. 34–41.

2. **Літвінова, М. Б.** Технологізація як адаптаційний підхід до сучасного навчання у вишах [Текст] / М. Б. Літвінова // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – 2017. – Вип. 11. – Ч. 1. – С. 161–167.

3. **Литвинова, М. Б.** Работа с клиповым мышлением студентов в образовательном пространстве Украины [Текст] / М. Б. Литвинова, А. Д. Штанько, Ю. Г. Тендитный // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – 2016. – Вип. LXXIV. – С. 136–140.

УДК 332.12

Ляшенко В. В.

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (Миколаїв, Україна)
l_viktor15@ukr.net

МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІЧНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів України є важливою передумовою її економічного зростання, що обумовлює необхідність забезпечення умов та визначення пріоритетів стратегічного планування розвитку регіонів з урахуванням їх природно-ресурсного, економічного, науково-технічного, трудового потенціалу, а також особливостей спеціалізації у виробництві товарів та послуг.

Регіони України в силу об'єктивних і суб'єктивних чинників розвиваються нерівномірно. У свою чергу, нерівномірність регіонального розвитку і рівня життя населення створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, загрожує територіальній цілісності країни, стримує динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність.

Соціально-економічні системи можна віднести до складних імовірнісних динамічних систем, в яких відбуваються процеси виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних та інших благ, такі системи належать до класу кібернетичних систем, тобто систем з управлінням.

Функціонування соціально-економічних систем являє собою складний процес, зумовлений великою кількістю різноманітних факторів. На сьогодні дуже незначна частина завдань, що розв'язуються в процесі економічних відносин, мають аналітичну підтримку у вигляді моделей керованих процесів та систем.

Система економічних відносин є переплетінням множини структур та процесів різної природи, кожен з яких функціонує у взаємодії та тісній інтеграції з іншими процесами та системами. Прийняття задовільних рішень з прогнозованою ефективністю неможливе без аналітичної підтримки та передбачає використання більш-менш формалізованої моделі керованого об'єкта.

Модель процесу прийняття рішення в галузі економіки відображає особливості процедур підготовки та вибору рішень, участь у них адміністрації відповідних рівнів, зв'язок ресурсів та зовнішніх умов із станом керованої соціально-економічної системи та результатами впровадження рішень [1, с. 98].

В умовах докорінних суспільних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі Україна потребує нової моделі забезпечення функціонування та розвитку сучасної держави, на створення якої спрямована Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020».

Метою даної стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Вектором розвитку даної стратегії є забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями.

Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим

способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему [2].

Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації даної стратегії включають сукупність певних реформ та програм, в тому числі реформу регіональної політики, дерегуляцію та розвиток підприємництва, програму розвитку інновацій тощо.

Миколаївська область є індустріально-аграрним регіоном України. Сприятливі умови розташування Миколаївської області зумовили формування на її території потужної багатогалузевої промисловості, розвиненого агропромислового комплексу, розгалуженої транспортної мережі, портового господарства та створення значної виробничої, наукової та соціальної інфраструктури.

Для досягнення стійкого економічного зростання Миколаївської області на основі інноваційного розвитку багатогалузевої економіки слід докласти максимум зусиль для створення нових високотехнологічних виробництв, інноваційного розвитку існуючих підприємств, здійснення політики стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, сприяння розміщенню інвестицій та нових бізнесів у районах області [3, с. 177].

На даний момент спостерігається швидкий розвиток методів математичного моделювання як локальних, так і глобальних соціально-економічних процесів.

Для визначення основних характеристик та вимог, яким має задовольняти математична модель соціально-економічних систем за критеріями її ефективного використання в економіці, необхідно насамперед встановити межі застосування формальних методів у процесах прийняття рішень.

Можливо виділити три основних типи комп'ютерних систем, що доцільно застосовувати при моделюванні динаміки соціально-економічних процесів у економіці: системи автоматичного керування із змінними керуючими впливами, експертні системи та системи підтримки прийняття рішень (СППР).

Математичне моделювання процесів у економіці передбачає прогнозування подальшого розвитку подій, що може бути спричинено певним прийнятим рішенням, надання особам, що приймають рішення, повної та достовірної інформації про можливі наслідки їх дій.

Таким чином, найбільш прийнятним застосуванням формальних методів моделювання соціально-економічних процесів постає побудова СППР, що інтегрує сучасні експертні технології.

Розробка та використання математичних методів моделювання в аналізі та управлінні соціально-економічними процесами в останні роки набуває все більшого поширення. Проте формальні методи опису та моделювання саме проблем соціально-економічного характеру на основі принципів системного аналізу на сьогодні є найменш розробленими порівняно з іншими аспектами глобальних проблем у галузі економіки.

Необхідно зазначити, що для основних існуючих підходів до моделювання динаміки та управління соціально-економічними системами головним недоліком є відсутність процедур оцінювання якості управління. За сучасних умов це значно знижує ефективність застосування таких підходів у економіці.

Подальшого дослідження потребує проблема розробки процедур оцінювання якості управління, які необхідні для обґрунтування оптимізаційних заходів, програм дій та управлінських рішень у економіці.

Джерела та література

1. **Ляшенко, В. В.** Моделювання динамічних соціально-економічних процесів [Текст] / В. В. Ляшенко // Шляхи підвищення конкурентоспроможності соціально-економічної системи країни : матеріали II науково-практичної конференції, Миколаїв 17 листопада 2016 р. – Миколаїв : ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2016. – С. 97–99.
2. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [Текст] : Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015 р. // Урядовий кур'єр. – 15.01.2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>. – Назва з екрану.
3. **Ляшенко, В. В.** Інноваційно-інвестиційні процеси сталого розвитку на регіональному рівні [Текст] / В. В. Ляшенко // Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2016 р.). – К. : Національний авіаційний університет, 2016. – С. 175–178.

УДК 930.1(477)–058.243«1946–1965»

Нефьодов Д. В.

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(Миколаїв, Україна)

dmitr-nefyodov2@yandex.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ПОВОЄННОГО РОБІТНИЦТВА УРСР (1946–1965 РР.) РАДЯНСЬКИМИ НАУКОВЦЯМИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1960-Х – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1980-Х РР.

В роботах радянських дослідників другої половини 1960-х – першої половини 1980-х рр., які спеціалізувалися на робітничій тематиці, одне з центральних місць займало завдання довести провідну роль робітничого класу в радянському суспільстві, розкрити об'єктивні і суб'єктивні чинники, що визначали роль робітничого класу, його значення в зростанні економічного, науково-технічного потенціалу суспільства, підйомі матеріального добробуту людей. Відзначено, що робітники є цементуючою силою процесів інтернаціоналізації, суспільного життя, сприяли процесам соціального зближення. Проводилася думка, що роль робітників неухильно підвищувалася в міру розвитку суспільства.

Метою розвідки є з'ясування стану радянської історіографії другої половини 1960-х – першої половини 1980-х рр. по проблемі визначення рівня матеріального добробуту повоєнного робітництва УРСР (1946–1965 рр.).

Велике значення радянські історики приділяли висвітленню в своїх працях питання підвищення матеріального добробуту робітників. Значна увага дослідженню змін рівня матеріального добробуту робітників приділена в роботах економістів і істориків А. Вайнштейна [1], Г. Гетьмана [2], С. Сенявського [9], В. Єжова [3], О. Смирнова [11; 12], О. Кудлая [8], Б. Казанцева [7], В. Сидоренка [10] та в ряді колективних узагальнюючих монографій [4, 6, 13].

В їх розумінні рівень добробуту робітничого класу в найбільш загальному вигляді відбивався сумарними, синтетичними показниками рівня життя, такими як дані про реальні доходи, загальний обсяг споживання матеріальних благ і послуг, про споживчий бюджет і сукупні доходи сімей різних груп робітників.

Перший з цих показників – реальні доходи – характеризував ту кількість матеріальних благ, в яких реалізовувалися грошові і натуральні доходи (за вирахуванням податків), отримані в формі оплати праці, виплат з громадських фондів та інших доходів, які використовуються для задоволення матеріальних і культурних потреб.

Крім того, в реальні доходи радянськими вченими включалися матеріальні витрати установ сфери обслуговування, які частково відображали споживання безкоштовних послуг, що трактувалося як доказ беззастережної переваги соціалістичної системи.

На жаль, в загальносоюзних статистичних публікаціях не наводяться показники, що характеризують зміну реальних доходів, безпосередньо робітничого класу – в них немає даних про зростання реальних доходів в розрахунку на душу робочого населення (робітників і членів їх сімей). Однак державні статистичні органи регулярно публікували відомості про рух реальних доходів робітників і службовців в розрахунку на одного працюючого, а також близькі до них показники зміни реальної заробітної плати робітників промисловості і будівництва з додаванням пенсій, допомог і з урахуванням безкоштовного навчання, лікування, інших виплат та пільг, ліквідації безробіття, скорочення тривалості робочого дня. Хоча в цих даних не знаходили відображення деякі зрушення в рівні життя (зокрема, викликані змінами співвідношення працівників і утриманців), вони вірно відображали головну тенденцію. До того ж радянська статистика наводила показники, що відображають зростання реальних доходів в розрахунку на душу всього населення країни. Оскільки робітничий клас становив в досліджуване двадцятиріччя більшість населення, середні дані про реальні доходи всього населення характеризувалися радянськими дослідниками з відомим наближенням як рівень життя і робітничого класу в тому числі.

Культурний прогрес, збільшення потреб, розгортання НТР зумовили, на думку радянських істориків, швидке зростання місця послуг в ряду чинників, що визначають добробут. Внаслідок цього, узагальнюючі показники добробуту робітничого класу виражалися не тільки даними про реальні доходи, а й доповнювалися відомостями про загальний обсяг благ і послуг, споживаних населенням, про споживчі бюджети і сукупні доходи сімей [13, с. 139].

Досліджуючи зростання реальних доходів, заробітної плати і розвиток соціального забезпечення, автори академічної праці «Історія соціалістичної економіки СРСР» привели дані, згідно з якими матеріальні ресурси для накопичення і споживання на душу населення після закінчення перших повоєнних 15 років перевищили майже в 4 рази довоєнний рівень [4, с. 542].

За підрахунками дослідника О. Смирнова, неодноразове зниження роздрібних цін на товари масового споживання в період з 1947 р по 1954 р. привело до зниження рівня роздрібних цін в 2,3 рази. За рахунок цього реальна заробітна плата робітників, досягнувши в 1948 р. довоєнного рівня, продовжила підвищуватися [12, с. 279]. З 1953 по 1958 рр. реальна заробітна плата робітників збільшилась на 23% [6, с. 379].

Процес впорядкування заробітної плати в першій половині 60-х рр. детально досліджений в розвідці дослідника В. Сидоренка. Вчений звернув увагу на скасування оподаткування мінімальної заробітної плати і зниження на 40% розміру податків із заробітків від 60 до 70 крб. на місяць. В результаті проведення заходів, спрямованих на поліпшення умов праці і побуту робітників, їх реальні доходи зросли в 1960–1961 рр. майже на 100 млн. крб. [10, с. 39].

Особливу увагу радянські вчені звернули на тенденцію до вирівнювання заробітної плати різних груп робітників. Так, автори монографії «Соціальний розвиток робітничого класу СРСР» економічною основою даного процесу позначили технічний прогрес, пов'язаний з ростом кваліфікації та складності праці більшості робітників, наростаючу індустріалізацію економіки, впровадження досягнень НТП. Як позначили дослідники, протягом повоєнного двадцятиріччя одним з найважливіших проявів зближення заробітної плати різних груп робітників стала ліквідація надмірного розриву між низькооплачуваними категоріями робітників і основною масою робітничого класу. Цей процес забезпечений шляхом лікарязового підвищення мінімальних ставок заробітної плати [13, с. 151].

27 січня 1957 р. ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняла постанову про переведення на скорочений робочий день, підвищення і впорядкування заробітної плати робітників, керівників та інженерно-технічних працівників, гірничорудних, металургійних і коксохімічних підприємств. Протягом трьох наступних років більшість робітників переведена з восьмигодинного на семигодинний робочий день, а в подальшому робочий тиждень переведений із шестиденного на п'ятиденний з восьмигодинним робочим днем. Даний факт висвітлювався в радянській історіографії як черговий доказ переваги радянського соціалістичного ладу [13, с. 154].

З числа інших факторів, які прямо або побічно впливали на підвищення матеріального добробуту

робітників, радянські дослідники особливо виділили створення системи загального пенсійного забезпечення, перехід до якої за допомогою громадських фондів почався ще в шостій п'ятирічці з прийняттям Закону «Про державні пенсії» (1956 р.). Дослідниками констатовано факт розширення кола осіб, які мають право на пенсії і значного збільшення самих пенсій. Середні розміри пенсій робітників і службовців по старості зросли більш ніж в два рази, мінімальні – в чотири-п'ять разів. Одночасно підвищилися в 1,5 рази пенсії по інвалідності та в разі втрати годувальника. В результаті починаючи з середини 50-х рр. всі літні робітники і службовці, які працювали більшу частину життя на державних підприємствах і в установах отримали можливість отримувати пенсії по старості, в більшості випадків достатні для задоволення первинних потреб [13, с. 160].

Високо оцінено в працях радянських науковців поліпшення житлових умов робітників, наведені дані, згідно яких лише протягом 1962–1965 рр. в містах і робітничих селищах за допомогою держави і за рахунок коштів трудящих введено в експлуатацію житлові будинки загальною площею понад 53 млн. кв. м., конкретизовано заходи щодо покращення сфери освіти, охорони здоров'я, загальний культурний рівень життя робітників [6, с. 469]. Узагальнюючим є висновок дослідника Л. Вітрука, який відзначив високі темпи житлового будівництва, широке впровадження в побут електроніки, водопроводу, центрального опалення, газифікацію, розширення обсягу комунально-побутових послуг [5, с. 63].

Таким чином, радянська історична наука приділила велику увагу висвітленню рівня матеріального благополуччя робітничого класу і його змін протягом повоєнного двадцятиріччя. Однак розгляд питань матеріального добробуту і побуту робітників нерідко обмежувався в історичній літературі цифровими даними про зростання заробітної плати (причому номінальної, а не реальної), розмірами житлового будівництва, випуску товарів народного споживання. При цьому в роботах вчених недооцінювалися протиріччя і витрати процесу.

Джерела та література

1. Вайнштейн, А. Л. Народный доход России и СССР. История, методология исчисления, динамика [Текст] / А. Л. Вайнштейн. – М. : Наука, 1969. – 168 с.
2. Гетьман, Г. О. Развитие кооперативной торговли на Украине в послевоенные годы (1946–1965) [Текст] / Г. О. Гетьман. – Х. : Вид-во Харків. ун-ту, 1969. – 175 с.
3. Ежов, В. А. Рабочий класс СССР. Социально-политический очерк [Текст] / В. А. Ежов. – Л. : Лениздат, 1974. – 271 с.
4. История социалистической экономики СССР : в 7-ми т. [Текст] Т. 6. Восстановление

народного хозяйства СССР. Создание экономики развитого социализма. 1946–начало 1960-х годов / В. А. Виноградов, Ю. Ф. Воробьев, И. А. Гладков и др. // – М. : Наука, 1980. – 601 с.

5. Історичні дослідження. Вітчизняна історія [Текст]. Республік. міжвідомчий збірник / редкол.: А. В. Лихолат (відп. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1978. – Вип. 4. – 101 с.

6. Історія робітничого класу Української РСР [Текст]. У 2-х т. Т. 2 / [І. О. Гуржій (відп. ред.), Г. Д. Діденко, О. С. Кудлай та ін.]. – К. : Наукова думка, 1967. – 507 с.

7. **Казанцев, Б. Н.** Рост реальной заработной платы и доходов рабочих промышленности СССР в 1951–1958 гг. [Текст] / Б. Н. Казанцев // История СССР. – 1966. – № 3. – С. 10–26.

8. **Кудлай, А. С.** Рабочий класс Украины в борьбе за восстановление и развитие промышленности в послевоенный период (1945–

1955 гг.) : автореф. дис.... д-ра ист. наук : 07.00.02 / А. С. Кудлай. – Львов, 1967. – 36 с.

9. **Сенявский, С. Л.** Изменения в социальной структуре советского общества 1938–1970 [Текст] / С. Л. Сенявский. – М. : Мысль, 1973. – 447 с.

10. **Сидоренко, В. П.** Піднесення матеріального добробуту робітничого класу УРСР в 1959–1965 рр. [Текст] / В. П. Сидоренко // Український історичний журнал. – 1971. – № 8. – С. 38–44.

11. **Смирнов, А. В.** Главный источник нашей силы. Рабочие промышленности СССР. 1945–1970 гг. [Текст] / А. В. Смирнов. – М. : Мысль, 1984. – 200 с.

12. **Смирнов, А. В.** Рабочие промышленности СССР. 1945–1970 гг. : дис.... д-ра ист. наук : 07.00.02 / Смирнов Александр Викторович. – Иваново, 1984. – 444 с.

13. Социальное развитие рабочего класса СССР [Текст] / [Э. В. Клопов, В. Н. Шубкин, Л. А. Гордон и др.]. – М.: Наука, 1977. – 287 с.

УДК 378.147.88

Патлайчук О. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
(Миколаїв, Україна)
volnistik@gmail.com

ПОГЛЯД НА ПЕРСПЕКТИВИ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ВРАЖЕННЯ ВІД ВСТУПНОЇ КАМПАНІЇ – 2017

Завершилася щорічна вступна кампанія, де очікувано, абітурієнтів та їх батьків чекало чимало сюрпризів, які в нинішньому році показали, що досвід Вступу минулих років, та й просто минулого року, не можна розглядати як правильний і остаточний. Постійною тенденцією останнього часу в Україні стало прагнення до укрупнення та об'єднання вузів, з одночасною відсутністю чітко виражених критеріїв розрахунку необхідної кількості ВНЗ, принаймні саме таке враження складається після вивчення кількості бюджетних місць, що були виділені для студентів МОН.

Прагнення останнього, як це передбачалося, дати сильним вузам сильних студентів, фактично призвело до занепаду провінційних ВНЗ. Можна з одного боку, розглядати цей процес як спосіб підвищення якості освіти, з перспективою в майбутньому зосередити освіту і науку в найбільш великих, провідних університетах. З іншого боку, даний процес можна розглядати, як такий, що неухильно веде до депресивації провінції, зокрема, до кризи прив'язки розвитку міста навколо містоутворюючих підприємств однієї або декількох конкретних галузей.

Ця тенденція призводить до процесу відтоку абітурієнтів з Миколаєва в інші ВНЗ України, причому більша частина з них не збирається пов'язати подальше своє життя з рідним містом. Таке враження залишає вивчення матеріалів сайтів <https://abit-poisk.org.ua/rate2017> і <http://www.vstup.info>, де показані реальні прагнення абітурієнтів. Велика частина заяв, наприклад, поданих в цьому році абітурієнтами НУК, не містила даний ВНЗ в якості першого пріоритету. Імовірно причин цього можна знайти безліч, однак одну з них виділити досить легко – це відсутність потреби (вірніше, зменшення потреби) в кваліфікованих фахівцях містоутворюючої галузі по-перше, і криза зміни і пошуку нової містоутворюючої галузі по-друге. Таким чином, абітурієнти мимоволі змушені розглядати перспективи подальшого життя поза зв'язком з рідним містом.

У перспективі, процес абітурієнтської міграції з провінції можливо призведе до стагнації наявної містоутворюючої галузі, що вже простежується через роль останньої в житті городян: очікуваний зв'язок між ними як між працівником і роботодавцем в більшій мірі вже порушений. У

даний ситуації першочерговою проблемою стає формування нової містоутворюючої галузі, або ж реформування вже наявної, з урахуванням вимог ринку.

Чи можуть ВНЗ Миколаєва дати достатню кількість кваліфікованих фахівців, для підтримки однієї або декількох містоутворюючих галузей за умови невизначеності їх стану або навіть існування в даний час? З урахуванням цієї умови не настільки важливим стає відповідь на питання де, а скоріш на кого бажають вчитися випускники миколаївських шкіл.

В даний час, на думку HR-експертів, ринок праці вкрай розбалансований: молодь обирає не ті спеціальності, які потрібні українським компаніям. На думку Ю. Перча, директора кадрового холдингу АНКОР в Україні, найперспективнішим напрямом в найближчі роки є ІТ, а майбутнє – за трьома ключовими галузями: ІТ (включаючи вивчення штучного інтелекту), біо-технології і агросектор. Крім цього, як зазначив проректор КНУ В. Бугров, перспективними і стратегічно важливими для економіки і безпеки держави є фундаментальні науки.

Але абітурієнти в цьому році за даними МОН обрали економіку а також право, туризм, міжнародні відносини і комп'ютерні науки, замість торішніх філології, права та менеджменту.

Завданням нинішніх абітурієнтів, стало отримання такої освіти, яка дозволила б пристосуватися до вимог сучасного ринку праці, з урахуванням кризи розвитку містоутворюючої галузі. Для вирішення даної проблеми найбільш перспективним виглядає розвиток систем співпраці з міжвузівських програм, а також системи отримання другої освіти «без відриву» від першої, що дозволить випускнику мати своєрідне страхування від зробленого невірному вибору, або ж дасть фахівця, більш затребуваного на ринку праці, як такого, що володіє знаннями і компетенціями на межі спеціальностей.

Але навіть отримавши теоретично потрібну професію, випускник ВНЗ часто не може знайти роботу через відсутність досвіду. Як зазначила фахівець експертно-аналітичного центру HeadHunter Україна Е. Криворученко, станом на перший квартал-2017, конкуренція серед цієї категорії претендентів становить шість чоловік на одне вакантне місце. При цьому, більшість українських роботодавців звертають все менше уваги на диплом, вважаючи досвід і компетенції кращим доказом профпридатності. У разі прийому на роботу студентів і фахівців без досвіду, диплом стає конкурентною перевагою, що свідчить про цілеспрямованість і бажання вчитися, причому найбільш авторитетними, на думку роботодавців, є рейтингові національні вузи. Майже половина представників компаній вважають, що вибір вузу впливає на подальшу кар'єру тільки в тому випадку, якщо випускник йде працювати за фахом.

Однак, пропонованих вакансій недостатньо, щоб охопити ними всіх студентів і фахівців без досвіду: так, достатня потреба у вакансіях вказується в сферах продажів (рітейл); фінансової, банківської та інвестицій; сфері гостинності (готелі, бази відпочинку, ресторани, туризм); адмінперсоналу; інформаційних технологій; маркетингу, реклами, PR; виробництва, технологій; транспорту, логістики; аграрного сектора.

У подоланні проблеми відсутності досвіду перспективною виглядає введення в технічних вузах системи дуальної освіти, як сучасного відображення вечірньої форми навчання. Дана система дозволяє задовольнити потребу в мотивованих фахівцях для підприємства – воно готує молоді кадри, виходячи зі своїх потреб, отримує дипломованого фахівця, «заточеного» під специфіку підприємства, а також отримує можливість безпосередньо впливати на процеси навчання у ВНЗ, задаючи бажані «параметри» випускників, і беручи участь в забезпеченні навчального процесу за допомогою оновлення матеріальної навчальної бази ВНЗ, зокрема, впровадження зразків новітніх технологій, які недавно стали застосовуватися на підприємстві.

Впровадження даної системи може допомогти підлаштувати підготовку фахівців у ВНЗ до потреб ринку праці, а також сформувати ВНЗ, який міг би стати досить мобільним для реагування на ці потреби. Для цього необхідно залучати для роботи в нашій країні вітчизняні та зарубіжні компанії, що використовують передові технології, відкривати простір для діяльності іноземних інвесторів. Звичайно, реалізація даної перспективи можлива лише за умови стратегії підтримки розвитку промисловості з боку держави.

Повертаючись до перспектив розвитку будь-якої містоутворюючої галузі, слід зазначити як проблему переважну кількість абітурієнтів, які зробили вибір на користь гуманітарних наук. Причиною цього, по-перше, можна назвати наявний стан викладання природничо-наукових дисциплін у школах, що обумовлений двома причинами: зменшенням кількості годин, необхідних для освоєння теми та ускладнення матеріалу для розуміння школярами. Це призводить до вибору учнем для вступу такого напрямку, в якому останній впевнений або знає, чого можна очікувати, разом з тим складається практика вибору абітурієнтами спеціальності, виходячи з міркувань небажання труднощів в навчанні. По-друге, наступною причиною вказується падіння престижу фундаментальних наук, і сприйняття даних фахівців як неспроможних досягти прийняттого рівня матеріального забезпечення. Третьою причиною, з якою стикаються перспективні абітурієнти, стає незмінно рекламований престиж певних професій, а також очікуваний високий рівень доходів в майбутньому. На думку експерта з питань вищої освіти А.

Черних, досвід останніх років показує, що абітурієнти для себе сформували перелік «популярних та порібних», на їх думку, професій, і, вочевидь, вважають, що з такою освітою будуть потрібні на ринку праці через 5 років. На цьому тлі непомітною стає загальна картина працевлаштування дипломованих фахівців в світі, згідно з якою, потреба у фахівцях, тобто шанси отримати роботу (мається на увазі більш-менш висококваліфікована робота, навіть без прив'язки до отриманої спеціальності) трохи вище у фахівців з вищою технічною освітою, ніж у таких з гуманітарною, і тим більше, не враховується конкурентоспроможність українських ВНЗ, які сильніші саме технічними спеціальностями, а не гуманітарними. На думку Ю. Перча, отримавши освіту в технічній сфері, українські випускники зможуть без проблем самореалізуватися і за кордоном. Для тих хто отримав інші спеціальності, дану перспективу він оцінює як сумнівну.

Такий підхід до вибору майбутньої професії явно недосконалий, і проблему відсутності мотивації до навчання технічних спеціальностей необхідно вирішувати ще навіть не в ВНЗ: крім формування потреби в тієї чи іншій спеціальності (що, без сумніву, не є завданням ВНЗ, а завданням уряду), необхідно дати абітурієнту можливість ще до подачі заяв на ті чи інші спеціальності, хоча б у загальних рисах сформувати уявлення про

майбутню професію. Для цього як ніколи актуальною стає робота фахівців з профорієнтації, що отримує важливого значення ще й виходячи з безперспективності підготовки великої кількості фахівців, які не зможуть отримати можливості працювати за фахом. У разі бюджетного навчання, воно стає економічно не вигідним, і вступна кампанія 2017 роки вже показала прагнення держави відмовитися від підтримки невиправданої кількості випускників ВНЗ, які отримали «модні» спеціальності, за допомогою корекції держзамовлення, зокрема, зменшення його на економічні та юридичні спеціальності та збільшення на дефіцитні, а також за допомогою збільшення стипендій для студентів технічних і педагогічних напрямків. На жаль, запропонована МОН програма підтримки технічних спеціальностей, зокрема, збільшення держзамовлення, а також заявлені певні пільги для абітурієнтів, які обрали їх першим пріоритетом, не виправдала себе в повній мірі, що було цілком очікувано, враховуючи перспективи розвитку промисловості в країні і неможливість її спрогнозувати. З урахуванням скорочення обсягів промисловості, престиж навчання в технічних вузах очікувано, буде зменшуватися, принаймні, до появи у держави прагнення розвиватися індустріальним шляхом.

УДК 78

Петренко О. М.

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
(Миколаїв, Україна)
olpe@i.ua

МАСОВА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА НА ТЕРЕНІ МИКОЛАЇВЩИНИ ЯК МИСТЕЦЬКИЙ ФЕНОМЕН ДР. ПОЛ. XX – ПОЧ. XXI СТ.

В сучасному науковому лексиконі термін «масова музична культура» узагальнено означає сукупність різних видів, жанрів, форм та стилів музичного мистецтва, доступних широкому колу населення й затребуваних ним. Як предмет історії культури даний феномен яскраво позначився на терені Миколаївщини, висунув галерею творчих особистостей. Розглядання цього феномену в соціокультурній цілісності у прояві видових, жанрово-стильових, творчо-індивідуальних форм позначив мету даних тез.

Перші паростки масової музичної культури у вигляді джазу (в його розважальній формі) виникли в Миколаєві ще в середині 1930-рр. в середовищі робітників заводу ім. А. Марті (нині ЧСЗ – прим. авт.) та студентів Миколаївського

кораблебудівного інституту. Проте подальший розвиток цього напрямку не знайшов продовження в силу об'єктивних причин.

Новий продуктивний етап розвитку масової музичної культури на Миколаївщині окреслено 1950–1970-ми рр. В цей час з'являються естрадні колективи, що опановують музику так званого «легкого жанру», тобто популярну, розраховану на широке коло користувачів. Формується коло музикантів, які вбачають в естраді перспективу власного професіонального зростання, намагаються залучити представників музичного й громадського соціуму до цієї культури. На цьому етапі яскраву роль відіграє естрадний оркестр «Ритм» (колектив створено 1957 р. на базі будинку культури імені «40-річчя Жовтня», відомство Південного

турбінного заводу – ПТЗ, на сьогодні це підприємство «Зоря-Машпроект»), який очолив талановитий музикант-професіонал Віктор Іванович Попенко. З його ім'ям як творчої особистості й організатора пов'язано поступальний розвиток естрадно-джазового напрямку в Миколаєві та області. В. І. Попенко формував різноманітний репертуар. Це був найкращий колектив – переможець всіх конкурсів 1960–1970-х рр., хоча і мав гідних конкурентів. В. І. Попенко розписував партитури, володів методами аранжування, знав добре музичні інструменти, їх технічні можливості, діапазони, створював надзвичайні, випереджаючі час стилі аранжування. В 1967 році колектив отримав звання Народного колективу. В репертуарі оркестру звучала естрадна музика популярних на той час радянських композиторів – О. Пахмутової, А. Островського, О. Фельцмана, пісні з кінофільмів, естрадні п'єси. В репертуар «Ритму» входили найкращі твори світової джазової класики – Антоніо Карлоса Жобима, Глена Міллера, класиків західного джазу – Скотта Джоппіна, Роні Скотта, Мільтона Джексона, Говарда Робертса, Денні Томсона та радянського – Мікаела Тарівердієва, Анатолія Кролла, Володимира Симоненка, Юрія Чугунова.

Помітне місце в 1960-ті рр. на музичній карті Миколаєва посідає естрадно-джазовий самодіяльний колектив Клубу державної торгівлі, художній керівник якого Анатолій Черняк (водночас завідувач духовим відділом Миколаївського училища культури) успішно працює з так званим «шведським складом».

На танцювальних майданчиках Миколаєва 1960-х рр., зокрема, в яхт-клубі та Будинку офіцерів, протягом більше 10-ти років виступає вокально-інструментальний ансамбль (ВІА) під керівництвом Івана Коваленка, що став живою легендою миколаївської естради. Він вміло формував репертуар, ефективно працював з виконавцями, довіряючи їм нові програми. В його ансамблі отримав перше визнання Олександр Серов – майбутня поп-зірка, який знайомив миколаївців з модним тоді репертуаром Т. Джонса, Е. Хампердінка тощо.

Естрада як один із паростків масової музичної культури стає дуже поширеною в студентському середовищі 1960–1970-х рр. Формуються студентські ВІА «Секста» (1964–1967 рр., Миколаївське музичне училище, керівник студент Віктор Перов), «Юність» (1966–1971 р., Миколаївський педагогічний інститут, керівник студент Яків Дратман), «Скіфи» (1971–1976 рр.) Миколаївський факультет Київського інституту культури імені А. Є. Корнійчука; нині МФ КНУКіМ).

В музичний побут Миколаєва 1970-х рр. увійшли у великій кількості вокально-інструментальні ансамблі (ВІА), які виконували

популярну естраду, в т. ч. джаз, це «Мелони», «Шестое чувство» та ін.

В Миколаївському кораблебудівному інституті імені адмірала Макарова на базі студентського клубу «Корабел» (1969 р. – керівник Анатолій Росін, з 1970 – Анатолій Шайкевич) утворено естрадну групу «Гаудеамус». Яскравою подією мистецького життя Миколаєва 1971 р. став організований клубом Всесоюзний фестиваль студентської естради «Золотий парус», на якому звучала музика різних жанрів, були запрошені студентські колективи з 17-ти вузів Радянського Союзу.

1976 р. клуб «Корабел» і ВІА «Гаудеамус» стали базою колективу під керівництвом Кіма Брейтбурга (в майбутньому відомого композитора, продюсера). Репертуар спочатку складали кавер-версії західної популярної музики, потім власні твори керівника і учасників групи. Подією студентського життя стала постановка «Гаудеамусом» рок-спектакля «Земля людей» із залученням сценічних засобів (костюми, світло, режисура тощо).

Мистецтво джазу в Миколаєві 1970-х років в значній мірі розвивається в сфері субкультури. Так, в ресторані «Каравела» джазовим піаністом працює Ігор Крутий (студент МДПІ з 1974 по 1977 рр.). Ансамбль джазових музикантів працює при ресторані «Нептун» (керівник Станіслав Шайгарданов – піаніст). Цього ж часу в Миколаївській філармонії працює Лариса Доліна, репертуар складають джазові композиції, яка володіє джазовим вокалом і імпровізацією.

В 1977 р. завдяки популярності «Скіфів» всіх учасників у повному складі запросили в штат Миколаївської обласної філармонії в естрадний ансамбль «Співочі юнги». Того ж року в ансамбль були запрошені Ігор Крутий (клавіші), Олександр Серов (вокал і саксофон) і Євгеній Ротарь (вокал), керівником призначений досвідчений джазовий музикант Володимир Блехер («живий рояль»). Завдяки професіоналізму музикантів їх колектив було обрано для здійснення постановки рок-опери відомого одеського композитора Олександра Красотова «Когда не будут бить колокола», прем'єра якої відбулася 1977 р. На сцені Миколаївської обласної філармонії.

В позначений час утворюється Обласна спілка самодіяльних композиторів (ОССК). Миколаївські музиканти створюють власну музику, експериментують, наприклад, Віктор Пташкограй (член ОССК) опановує стиль рок-групи «Uriah Heer», зокрема, першим в Миколаєві серед музикантів використовує ефект distortion.

Отже, 1970-ті рр. – важливий період розвитку масової музичної культури в Миколаєві, позначений творчою продуктивністю роботи ансамблів, оркестрів, окремих особистостей. Музикантами опановано різні напрями масової музичної культури – вітчизняна естрадна пісня,

західні пісенні кавер-версії, джаз різних стилів, арт-рок, рок-опера.

В пп. 1980-х рр. спостерігається спад активності в галузі масової музичної культури, що можна пояснити від'їздом провідних музикантів. Після гастролей 1979 р. в Москві залишилися О. Серов, І. Крутий, В. Блехер. М. Фалько отримує допуск від Одеського морського пароплавства для роботи на круїзних закордонних рейсах з іноземними туристами.

У др. пол. 1980-х рр. в Миколаєві посилюється популярність авторської пісні, утворено клубний осередок «Біла ворона» (1987 рік). Цей жанр стає провідним на студентському фестивалі «Ми і пісня» (Миколаївський факультет Київського інституту культури, керівник проекту у Галина Бардадим), де 1988 р. за сольний вокал присуджено Перше місце Валерію Меладзе (тоді ще студенту НКІ, а згодом поп-зірки пострадянської естради). Даний напрям активно розвивається в творчості Є. Долгова (керівник клубу «Корабел» НУК імені Макарова), поета-пісняря В. Качуріна, композитора-барда О. Іванова.

В позначений період в Миколаєві з культурного андеграунду виходить рок-музика. Її представники (групи «Хартія», «БМП», «Покинутий замок», «Перспективна міра», «Забитий континент» та ін.) утворюють перший рок-клуб в місті, який проіснував чотири роки (1988–1992 рр.). Другий рок-клуб було засновано 1998 р. (організатори І. Смирнов, О. Карпенчук – директор, О. Фуринец, групи «Асфальт», «Серебро», «Собаке серце», «Крестный отец», «Лили», «Ведо»), який до сьогодні продовжує різнобічну діяльність: щорічні фестивалі «Обойма» (з 1997 р.), благодійні концерти, фотовиставки (О. Стахорський і М. Юрченко «Рок-клуб: історія в лицах» – до 10-

річчя клубу). Лауреатами «Обойми» ставали кращі миколаївські групи «Серебро», «Ведо», «Будикін Бенд», «Gorchitza», отримували визнання кращі виконавці (соло-гітарист Г. Гримов, бас-гітарист М. Усатий, група «GreatФрут», вокалістки Т. Лавська, О. Макаровська, клавішниця Л. Копилова, група «Собаке серце»). Осередок «Рок-хата» запроваджує дитячі музичні фестивалі.

Джаз різних напрямів почав розвиток в Миколаєві на поч. 1990-х рр. В стилі симфонічного джазу працює оркестр «Рапсодія» (кер. М. Й. Фрідман), джазовий вокал опановує «Джаз-сингери» (кер. Є. М. Шевченко, МВМУ), відкрито кафедра естрадно-джазового мистецтва (2000–2006 рр., Миколаївський філіал НКІМ), а в 2004 р. – спеціальність «Музичне мистецтво естради» (МВМУ). З 2008 р. активну концертну діяльність в веде Народний естрадний оркестр «Джаз-бенд» (керівник М. К. Полторака) та запроваджено щорічні джаз-фестивалі JUBLEE. 26.10.2009 відбулася знаменна подія – презентація Миколаївського Джаз-Клубу (автори проекту В. Алексєєв, Т. Орлова), а 2010 року – Перший міжнародний фестиваль «JazzNikolaev 2010».

На сьогодні джаз (оркестри Performance BIG BAND В. Алексєєва і «Біг-Бенд» М. Полторака), рок-музика (зокрема, групи Grimoff, My Way, група «Крылья»), студія естрадної пісні Олександрів Козакової створюють позитивний імідж музичної Миколаївщини.

Джерела і література

1. Горбуров, Е. Г. Знаки как символы эпохи [Текст] : о знаках, жетонах и медалях, связанных с ист. Николаева / Евгений Григорьевич Горбуров. – Николаев : Изд. П. Н. Шамрай, 2014. – 199 с.

УДК 167/168(075.8)

Ступак О. П., Дрожанова О. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
(Миколаїв, Україна)

olga.stupak@nuos.edu.ua, drozhanova@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ РОЗУМІННЯ ЯК ПРОВІДНЕ ЗАВДАННЯ ФІЛОСОФІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасній філософії в осмисленні й обговоренні проблемних філософських питань широко застосовується герменевтичний аналіз, який, як відомо, спирається на дослідження механізмів інтерпретації та розуміння тексту. Текст як форма дискурсу й цілісна функціональна структура тлумачиться як відкритий для безлічі смислів, що існують у системі соціальних

комунікацій. Він постає в єдності явних і неявних невербалізованих значень, буквальних та вторинних прихованих смислів.

Герменевти розглядають інтерпретацію як роботу мислення з розшифровки смислу, що стоїть за очевидним значенням. Однак саме цей прихований зміст, який і повинна "розшифровувати" інтерпретація, великою мірою

залежить не тільки від контекстуального багатства вихідного повідомлення, але й від складності та багатоплановості значеннєвої сфери особистості, що й дозволяє їй по-різному осмислювати вихідне повідомлення залежно від наявних у неї зразків аналізу та грамотного їхнього застосування [1, с. 4–5].

Інтерпретація розглядається як механізм значеннєвого збагачення тексту, що здійснюється завдяки зануренню в контекст (особистісний, діяльнісний, культурний). Саме контекст задає ті інтерпретаційні рамки, які, з одного боку, обмежують значеннєвий простір тексту, дозволяючи відкинути несуттєві смисли, з іншого боку – розширюють його, збагачуючи новим розумінням зміст повідомлення. Інтерпретаційні схеми функціонують як: значеннєві, що включають у себе насамперед особистісні змісти, тобто мотивоване відношення до значення, форму включення значення в структуру свідомості особистості; культурні, що використовують наявні в культурі зразки; когнітивні, що містять у собі концептуальні схеми, знання й навички суб'єкта.

Філософський текст в цьому сенсі – ідеальний тренінг культури розуміння, оскільки він є

багатозначним і системним водночас порівняно з науковими текстами, які тяжіють до однозначності розуміння, що практикується конкретними науками, природничими та технічними зокрема. Проте вимоги до сучасного фахівця, виклики суспільного життя, навіть контексти повсякденності передбачають необхідність цілісного сприйняття будь-якого аспекту дійсності, багатобічного вибору, містять задачі структурування цілей, пріоритетів, цінностей. Ці необхідні сучасному фахівцю навички формуються в умовах роботи з філософськими текстами, які безпосередньо втілюють сам процес філософського мислення. При цьому слід враховувати, що філософська мова виводить зі сфери несвідомого у сферу усвідомлюваної рефлексії процес пошуку смислів і значень, уможливорюючи співмірність індивідуального й суспільного досвідів.

Література

1. Рикёр, П. Герменевтика. Этика. Политика [Текст] / П. Рикёр ; [пер. с фр. И. С. Вдовиной]. – М. : АКАДЕМИА, 1995. – 160 с.

УДК 902/908

Сугацька Н. В.

Миколаївський інститут права Національного університету «Одеська юридична академія»
sugatska@ukr.net

ГРЕЦЬКА КОЛОНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

До виходу на історичну арену прашурів українського народу – антів (IV – поч. VII ст. н. е.) в межах території сучасної України впродовж тисячоліть існувало чимало етнічно й культурно неоднорідних суспільств. Різномітні народи більшою чи меншою мірою вплинули на етнофонд і генофонд українців. Понад тисячу років – від VII ст. до н. е. і до гунського нашествия (кінець IV ст. н. е.) – проіснували на узбережжі Чорного моря грецькі колонії.

Грецькі міста і поселення на північному березі Чорного моря виникли на одному з останніх етапів «Великої грецької колонізації» VIII – VI ст. до н. е., яка значно розширила межі античного світу. Численні колонії еллінів були засновані в південно-західній частині Аппенинського півострова та Сицилії, на південному і північно-західному узбережжях Середземного моря, по берегах Мармурового та Чорного морів. За образом висловом давньогрецького філософа Платона, «елліни жили на обмеженій частині землі від

Фасису до Гераклових стовпів, розташувались навколо моря, як мурахи або жаби навколо болота» [1, с. 36].

Деякі фахівці (Н. Кравченко, І. Черняков, М. Чмихов) вважають, що «колонізація» не зовсім вдалий термін, оскільки він не точно відображає суть і характер процесу проникнення еллінів на узбережжя Чорного моря. На їхню думку, доцільніше називати це явище «переселенням», а «колонії» – грецьким словом «опойкій», що означає «переселене поселення» [3, 4, 5].

«Велика грецька колонізація» була грандіозною акцією, яка суттєво вплинула на світовий розвиток. Дошукуючись причин еллінської міграції, вчені сформулювали кілька теорій, які умовно можна поділити на:

- 1) демографічну – демографічний вибух, що відбувся в цей час, зумовив перенаселення в материковій Греції, і тому надлишок населення змушений був мігрувати;

2) аграрну – нестача землі в метрополії штовхала до освоєння нових територій;

3) торговельну – колонізація – це побічний продукт торгової експансії;

4) сировинну – в нових землях греки шукали не ринки збуту, а насамперед продукти і джерела сировини, яких не вистачало в Греції: зерно, метали, будівельний ліс тощо;

5) воєнну – до міграції греків змушувала агресія лідівців та персів;

6) соціальну – невсучасна соціальна боротьба між окремими верствами грецького населення примушувала тих, хто зазнав поразки, мігрувати;

7) етнічну – етноплемінний склад полісів материкової Греції не був однорідним, міжетнічні тертя штовхали багатьох до пошуків нових земель.

Майже тисячолітню історію осередків античної цивілізації в Північному Причорномор'ї поділяють на два періоди.

I. Грецький період (друга половина VII – середина I ст. до н. е.). Характерними рисами цієї доби були виникнення й становлення міст-держав; тісні зв'язки з материковою Грецією; переважання в житті колоністів елліністичних традицій та звичаїв; стабільність розвитку колоній; активна урбанізація (регулярне планування міських кварталів, побудова монументальних споруд, оборонних мурів, підвищення ролі міст); започаткування карбування монет; перетворення колоній у центри посередницької торгівлі, що пов'язували Елладу з варварським світом; відносно мирне співіснування (особливо на початковій стадії цього періоду) з населенням приморської зони.

II. Римський період (середина I ст. до н. е. – IV ст. н. е.). Війни понтійського царя Мітрідата VI Євпатора проти Риму (89–63 рр. до н. е.) стали поворотним моментом у житті міст-держав Північного Причорномор'я. Розпочинається прогресуюча втрата полісами політичної незалежності. Основними тенденціями та характерними ознаками цієї доби були нестабільність воєнно-політичної ситуації; поступова переорієнтація держав Північного Причорномор'я на Римську імперію (Ольвія увійшла до складу римської провінції Нижньої Мезії). Міста-держави Північного Причорномор'я стали для Римської імперії своєрідним бар'єром перед натиском кочовиків на її східні кордони. На північному узбережжі Понту (Чорного моря) спочатку спорадично з'являються римські війська, а від середини II до середини III ст. н. е. в Тірі, Ольвії та інших містах розміщуються постійні загони римлян. Відповідно відбувається переорієнтація культурно-економічних зв'язків; варваризація населення полісів; натуралізація господарства; безперервні агресивні вторгнення кочових племен; занепад міст-держав. Варварська експансія, що двома хвилями пройшла чорноморським узбережжям (готів у III ст. і гунів у IV ст.), завдала

смертельного удару грецьким полісам. Більшість міст-держав зійшли з історичної арени.

За висновком відомого дослідника античної історії В. П. Яйленка, грецька колонізаційна практика складалася з декількох послідовних стадій: визначення місця нової колонії, набір колоністів і призначення зверхника, організація вивозу колоністів, їхнє переселення, заснування поселення і самостійний розвиток нового полісу, що, природно, у різних конкретних ситуаціях відбувалося неоднаково. Чисельність однієї колоніальної експедиції звичайно складала декілька сотень, не перевищуючи тисячі чоловік. На чолі її стояв призначуваний державою зверхник (архагет, ойкіст), що походив з древнього знатного роду, або державний діяч [6]. Таким чином, колонії засновувалися, переважно, упорядковано.

Зважаючи на відзначений дослідниками релігійний характер, притаманний правосвідомості стародавніх греків, обов'язковою процедурою перед відправленням колоністів було запитання оракула Аполлона, що вважався покровителем колоністів. Після прибуття на місце виведення колонії грецькі переселенці прагнули в першу чергу освоїти сільськогосподарську округу, маючи на меті забезпечити себе найнеобхіднішим для того, щоб економічно і політично не залежати від метрополії.

Північне Причорномор'я, що стало одним з основних регіонів грецької колонізації, приваблювало еллінів своїми природними багатствами. Тут були родючі землі і заплавні ліси, зручні гавані, багаті джерела питної води, багаті промисловою рибою ріки – усе це створювало сприятливі умови для розвитку землеробства і тваринництва, ремесел, різноманітних промислів і торгівлі. Прибережні землі не були зайняті осілим населенням, тому елліни майже безперешкодно і досить швидко освоїли велику територію.

Родоначалниками грецьких міст-держав у Північному Причорномор'ї були насамперед вихідці з іонійського міста Мілета. В античному світі він був відомий високорозвиненим сільським господарством і ремісничим виробництвом, інтенсивним мореплавством і активною торгівлею, налагодженим соціально-політичним устроєм, високим розвитком науки, філософії, мистецтва. Пліній Старший відзначав, що Мілет був «родоначалником понад дев'яти десятків міст» [1, с. 36].

У заселенні північно-причорноморських земель простежуються три етапи. На першому – близько середини VII ст. до н. е. – засновується поселення Борисфен на сучасному острові Березань поблизу міста Очакова Миколаївської області. У Нижньому Побужжі було засноване одне з найзначніших античних міст – Ольвія (поблизу с. Парутино Миколаївської області). На другому етапі (перша половина – середина VI ст. до н. е.) греки освоїли сусідню територію: по берегах Березанського та

Бейкуського лиманів (Березанський та Очаківський райони Миколаївської області) виникли землеробські поселення. На третьому етапі (друга половина VI – початок V ст. до н. е.) почалося освоєння іонійцями району Нижнього Подністров'я, де були засновані Ніконій (с. Роксолани Одеської області), можливо, Тіра (м. Білгород-Дністровський), низка сільськогосподарських поселень на східному березі Дністровського лиману. Значно розширилася територія Ольвії. Виникла густа мережа поселень у районі Бузького лиману [1, с. 37].

Колонізація дуже тісно була пов'язана з торгівлею. Спочатку виникали невеликі торгові пункти (емпорії), засновані греками-купцями. Тут були склади з товарами, якими вони обмінювались з місцевим населенням. Емпорії розростались в населені пункти, в які прибували колоністи. Переселившись, вони у першу чергу споруджували оборонні стіни міста, потім здійснювали розподіл земельних ділянок, чому повинно було передувати розмежування міської території – виділення вулиць та ділянок під забудову, яке здійснювалося після побудови стін. Таким чином, кожен повноправний громадянин нового полісу одержував ділянку під забудову у місті (іноді з присадибною землею) – ойкопедон, а також один, два або навіть більше наділів у різних частинах хори (сільськогосподарської округи) – клер. Десята частина міста відводилася під теменос – священне місце, певний відсоток земельних ділянок ставав храмовою та громадською власністю. Місто-поліс набувало характерних для античного світу рис. Поліс, що утворювався, міг складатися лише з одного населеного пункту, або ж становив систему з одного міста та оточуючих його сіл [2, с. 30–32].

Грецькі міста вирізнялися високою культурою. Тут споруджувалися кам'яні будівлі, оздоблені скульптурою, розписом, мозаїкою. На вулицях стояли кам'яні стовпи з висіченими на них офіційними текстами.

Значним політичним, економічним і культурним центром Північного Причорномор'я була, насамперед, Ольвія. Будучи поселенням еллінів в чужій країні, Ольвія з моменту свого заснування

стала самостійною державою і політично, й економічно. Вона мала своє самоврядування, карбувала свою монету, проводила цілком самостійну зовнішню і внутрішню політику. Занепад Ольвії відбувся на зламі III–IV ст. н. е. внаслідок кризи рабовласницької формації, загострення внутрішніх класових суперечностей і наступу кочових племен.

У 1926 р. Ольвія набула статус заповідника. З проголошенням незалежності України розпочалися повільні заходи з приводу охорони археологічної пам'ятки і дослідження руїн та некрополя міста, визначені кордони пам'ятки. У 2002 р. заповідник набув статусу Національного. Облаштовано музей-заповідник з охороною і заборonoю на ведення несанкційованих розкопок. В наші часи там розташований сучасний музей, в якому знаходиться багато пам'яток-артефактів як античної культури (різноманітні побутові чаші, тарілки та інші побутові знахідки), так і лапідарних пам'яток права. Отже, Ольвія – сучасне відображення античних часів на території України.

Джерела та література

1. Бандурка, О. М. Історія державності України [Текст] / О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш. – Х. : Одиссей, 2004. – 608 с.
2. Росляков, С. Н. Ольвия. Жизнь и смерть цивилизаций [Текст] / С. Н. Росляков. – Николаев : Возможности Киммерии, 2003. – 172 с.
3. Черняков, И. Т. Найден город [Текст] / И. Т. Черняков. – Одесса : Маяк, 1971. – 132 с.
4. Черняков, И. Т. Северо-Западное Причерноморье во второй половине II тыс. до н. э. / И. Т. Черняков. – К. : Наукова думка, 1985. – 172 с.
5. Чмихов, М. О. Археологія та стародавня історія України. Курс лекцій [Текст] / М. О. Чмихов, Н. М. Кравченко, І. Т. Черняков. – К. : Либідь, 1992. – 376 с.
6. Яйленко, В. П. Ольвия и Боспор в эллинистическую эпоху [Текст] / В. П. Яйленко // Эллинизм: экономика, политика, культура. – М., 1990. – С. 249–309.

УДК 378.1 (477) : 371.83

Трибулькевич К. Г.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв, Україна)
tribulkevich@gmail.com

РОЗВИТОК СИСТЕМИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У 1980–1990 РР.

Питання студентського самоврядування сьогодні привертають особливу увагу психологів, соціологів, філософів, істориків та педагогів, адже потреба демократизації суспільного життя взагалі, та функціонування вищих навчальних закладів зокрема, зумовлюють потребу у побудові ефективної системи студентського самоврядування. Без вивчення здобутків попередніх періодів становлення системи вищої освіти, та реалізації в ній ідеї студентського самоврядування, неможливо спроектувати оптимальну концепцію розвитку досліджуваного феномену.

Метою дослідження є визначення суперечностей, тенденцій та закономірностей розвитку студентського самоврядування, притаманних для періоду 1980–1990 рр. Особливої уваги потребує вивчення впливу суспільних подій, пов'язаних із перебудовою країни, на демократизацію студентського життя.

Аналіз наукової та історичної літератури засвідчив, що початок 1980-х рр. знаменувався низькою соціальною ініціативністю, формалізмом у громадській діяльності молоді. В другій половині 1980-х рр. в обіг вищих навчальних закладів входить поняття студентського самоврядування, що отримало офіційний статус із прийняттям 17 червня 1987 року спільної постанови Мінвузу СРСР, ВЦСПС та ЦК ВЛКСМ «Про першочергові заходи щодо розширення участі студентів в управлінні вищими навчальними закладами».

В 1980–1990 рр. у галузі освіти відбувається децентралізація передусім по лінії Міністерства освіти, а також науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів. Вивчення наукової літератури та архівних джерел дозволяє твердити про функціонування складної розгорнутої системи студентського самоврядування (рис. 1.).

Як свідчить аналіз, основними керівними структурами залишились комсомольська та профспілкова організація. Проте остання набувала більшого значення. Про що свідчить розгалужена мережа профспілкових комісій, тоді як комсомольське бюро опікувалось навчально-виховною роботою через відповідну комісію та секторами відповідно до існуючих профспілкових комісій: культ-масовим, спортивним, науковим.

Аналіз протоколів Колегії Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР 1989–1990 рр. засвідчив, що поруч із виявом студентської активності в різноманітних сферах, більша частина студентів, а саме 65%, зневірені у можливості змін вузівського життя та своїй ролі в даному процесі, проте прагнуть демократизації в управлінні вищим навчальним закладом. Демократичні тенденції, що активізувались у суспільстві, вимагали серйозних змін у роботі партійного та комсомольського керівництва. Проте принципових зрушень на виконавчому рівні не відбувалось, що змусило молодь масово покидати лави ВЛКСМ. Наближалась доба докорінного оновлення Української держави та новий етап у розвитку студентського самоврядування.

Здійснений аналіз дозволяє зробити висновок про основні тенденції у розвитку студентського самоврядування 1980-х рр.: організаційно-процесуальні (масовість студентського самоврядування, коли більшість студентів беруть участь у роботі структурних підрозділів студентського самоврядування), структурно-змістовні (бюрократизація та формалізація діяльності комсомольської та профспілкової організації у галузі студентського самоврядування), актуально-визначальні (посилення демократичних принципів права і законності, гласності наприкінці досліджуваного періоду).

В цей час простежуються суперечності студентського самоврядування: соціально-економічні (між гласністю та ідеологічною пропагандою), освітньо-виховні (між демократичними тенденціями та заформалізованістю структури студентського самоврядування, між необхідністю демократичних перетворень і консерватизмом в управлінні вищими навчальними закладами), соціально-психологічні (між студентською активністю та засиллям рутинної роботи, яка не викликає інтерес молоді; між потребою у самостійності та інфантильністю молоді, зневірою у можливості змін; між прагненням вищих навчальних закладів впровадити студентське самоврядування та небажанням автономії, виходу з-під контролю органів студентського самоврядування).

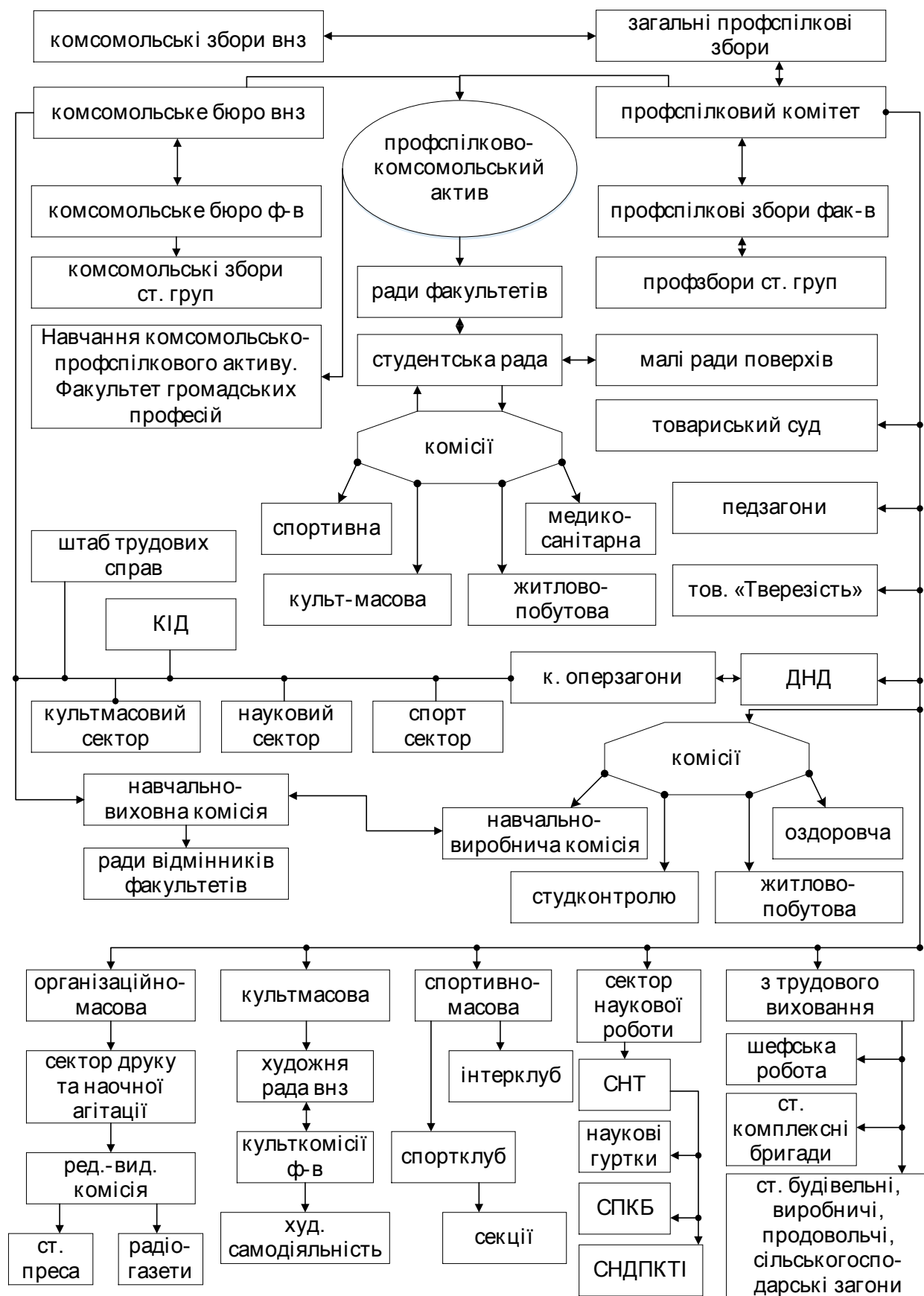

Рис. 1. Структура студентського самоврядування у 1980–1990 рр.

Встановлено закономірності розвитку студентського самоврядування, що знайшли найбільш характерне вираження у 1980-х рр.: різнобічна особистісно цінна і суспільно корисна діяльність сприяє формуванню особистості громадянина; безпосередня участь студентів в організації своєї життєдіяльності підвищує відповідальність за результати здійснюваної діяльності; студентський контроль забезпечує реалізацію принципів демократії, гласності, права та законності.

Список використаних джерел

1. Давыдова, А. И. Студенческое самоуправление как средство повышения качества подготовки специалистов в системе среднего профессионального образования : дисс.... канд.

пед. наук : 13.00.08 / Антонина Ивановна Давыдова. – Ульянов'ск, 2009. – 280 с.

2. Резніченко, О. М. Самоврядування як інститут формування особистості фахівця інженерної галузі у другій половині ХХ століття / О. М. Резніченко // Проблеми інж.-пед. освіти. – 2009. – № 22/23. – С. 338–344.

3. Державний архів Миколаївської області. – Ф. Р-881. Миколаївський ордена Трудового Червоного прапора кораблебудівний інститут ім. адмірала С. Й. Макарова, 4024 од. зб., 1918-1990 рр. – Опис 2. – Спр. 3156. – Арк. 64.

4. Державний архів Миколаївської області. – Ф. Р-993 Миколаївський державний педагогічний інститут ім. В.Г. Белінського, 8406 од. зб., 1920–1941, 1944–1985 рр. – Опис 2. – Спр. 1330. – Арк. 60.

УДК 338.432+339.5(477.73)

Шуляк А. О.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
(Миколаїв, Україна)
anyu27@gmail.com

ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зерновий сектор є стратегічною галуззю економіки України, що задає напрямок розвитку держави, а особливо її соціально-економічної сфери, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, а отже має вагомий вплив на загальний бюджет країни, формує валютні доходи держави, впливає на обсяги та вартість основних видів продовольства для населення.

В умовах розвитку світових ринкових відносин та посилення глобалізації першочерговим завданням для економіки України є отримання конкурентоспроможних позицій на світових ринках. Виконання цього завдання пов'язане із визначенням стратегічних орієнтирів розвитку зернового сектору кожного регіону та області, відповідно до яких буде здійснюватись зовнішня політика держави.

Отже, пошук механізмів удосконалення зовнішньоекономічної діяльності зернового господарства та дослідження оптимальних шляхів виходу підприємств на зовнішній ринок є надзвичайно актуальними. Вивчення цих питань простежується у працях таких економістів Ю. О. Лупенко, Л. Дейнеко, І. Д. Бурковський, Г. Калетнік, Н. М. Курида, О. В. Пирог та ін.

Економіка Миколаївської області характеризується розвинутим сільським господарством, що формує достатній зовнішньоекономічний потенціал. Умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Миколаївській області привабливі: вдале географічне положення регіону, багатогалузеве виробництво, розгалужена транспортна система, розвинене портове господарство. Миколаївщина володіє вагомим природно-ресурсним потенціалом – 5% орної землі України сконцентровані в області. Щороку аграрії Миколаївщини в середньому виробляють 2 млн т зернових культур, Миколаївщина повністю забезпечує власні потреби та робить внесок в загальнодержавне виробництво зернових культур у розмірі 5-6% [3].

За даними Головного управління статистики в Миколаївській області за перше півріччя 2017 року підприємства Миколаївської області експортували товарів на суму 862,1 млн дол. США, імпортовано було товарів на 368,6 млн дол. США. У порівнянні з 1 півріччям 2016 року експорт збільшився на 18,8%, а імпорт на 6,8%, що говорить про розвиток зовнішньоекономічної діяльності Миколаївщини. Експорт продуктів рослинного походження склав

444401,4 тис. дол. США, що має найбільш вагому частку в товарній структурі зовнішньої торгівлі області, а імпорту склав 3246,7 тис. дол. США. При цьому експорт зернових культур має найбільші об'єми серед експорту продуктів рослинного походження – 45,8 % від загальної суми [1].

Основними аграрними підприємствами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність у зерновому секторі Миколаївської області залишаються ТОВ СП «Нібулон», ПАТ «ПАЕК», ТОВ «Агро-Торг», ПАТ «Зелений Гай», ПАТ «Радсад», ПАТ «МКХП» та інші. Важливою подією 2017 року, що має вплив на аграрний комплекс Миколаївської області є відкриття нового зернового перевантажувального комплексу товариства «Баловненська виробнича база» («БВБ») групи компаній «СП Південна аграрно-експортна компанія» («ПАЕК»). Це дозволить активніше розвивати сільськогосподарський сектор економіки. Адже велике значення має не лише обсяг аграрної продукції, зокрема зерна, а і якість. Дане підприємство демонструє високу технологічність та повну відповідність світовим стандартам і є прикладом вдалого використання енергоефективних технологій. Тож таким чином зовнішнім інвесторам надається сигнал того, що бізнес в Україні розвивається [4].

Всі наведені факти вказують на те, що зовнішньоекономічна діяльність Миколаївської області має досить непогане положення. Але перед українськими підприємствами, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю стоїть низка труднощів при виході на зовнішні ринки, серед них – відповідність продукції, що експортується стандартам, наявність необхідних документів і ліцензій. Крім того такі підприємства несуть великі затрати, оскільки їм необхідне кваліфіковане кадрове забезпечення, досконале знання світових ринків, розвинута логістична система.

Отже, серед шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності у Миколаївській області особливу увагу слід звернути на:

- конкретне визначення напрямків розвитку ЗЕД в рамках комплексних програм соціально-економічного розвитку області;
- вирішення питань стандартизації продукції, енергоефективності виробництва, підготовки кадрів;
- сприяння технічному і технологічному переоснащенню виробничих потужностей для виробництва експортної продукції;
- поліпшення правового та податкового регулювання в сфері ЗЕД, фінансове сприяння експортерам області,
- удосконалення логістичної системи та системи транспортних тарифів.

Джерела та література:

1. Зовнішня торгівля товарами у 1 півріччі 2017 року [Електронний ресурс] : експрес-випуск // Головне управління статистики у Миколаївській області. – Режим доступу: http://www.mk.ukrstat.gov.ua/expres/2017/08/zip/2e33_15_08.pdf. – Назва з екрану.
2. Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки: тези доповідей Всеукраїнської інтернет-конференції, 2013 р. / за ред. І. О. Мельник та ін. – Миколаїв, 2013. – 578 с.
3. Миколаївська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.gov.ua/>. – Назва з екрану.
4. Офіційний сайт Миколаївської обласної партійної організації «Наш край» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashkrai.mk.ua/1462>. – Назва з екрану.
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.

ЗМІСТ

Біліченко Л. С. Діяльність «Місії Нансена» на Миколаївщині у 1920-х рр.	4
Бобіна О. В. Промислова архітектура Миколаєва і Миколаївщини: загальноісторичний огляд.....	6
Божкова Г. Л. Діяльність Миколаївського обласного центру народної творчості та культурно-освітньої роботи: історія та сьогодення.....	7
Золотухін А. І. Іманентний метод рішення гомерівського питання	9
Золотухін А. І. Апокрифологія, як метод остаточного рішення гомерівського питання.....	12
Котляр Ю. В. Класифікація селянських республік України	15
Кравчук О. Ю. Миколаївський зоопарк – візитна картка міста.....	17
Літвінова М. Б. Створення сучасного адаптаційного підходу до навчання у вишах	20
Ляшенко В. В. Моделювання динамічних соціально-економічних процесів на регіональному рівні.....	21
Нефьодов Д. В. Дослідження рівня матеріального добробуту повоєнного робітництва урср (1946–1965 рр.) радянськими науковцями другої половини 1960-х – першої половини 1980-х рр.....	23
Патлайчук О. В. Погляд на перспективи технічної освіти: враження від вступної кампанії – 2017.....	25
Петренко О. М. Масова музична культура на терені Миколаївщини як мистецький феномен др. пол. XX – поч. XXI ст.	27
Ступак О. П., Дрожанова О. М. Формування культури розуміння як провідне завдання філософії в освітньому процесі	29
Сугацька Н. В. Грецька колонізація Північного Причорномор'я	30
Трибулькевич К. Г. Розвиток системи студентського самоврядування у 1980–1990 рр.	33
Шуляк А. О. Поточний стан та шляхи покращення зовнішньоекономічної діяльності зернового господарства Миколаївської області	35

Наукове видання

**МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ
ПРИЧОРНОМОРЯ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ
ДО 85-ОЇ РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА М. АЛЕКСАНДРОВА**

Всеукраїнська науково-методична конференція

29–30 вересня 2017 р.

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською та російською мовами)

Відповідальний за випуск О. В. Бобіна

